

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро жамғармаси

СИРЛИ ДУНЁ СЕХРЛАДИ МЕНИ

Санъаткор борки умри, фаолияти албатта бир театрга боғланган бўлади. Халқимиз меҳр кўйган санъаткорлари ҳақида ўзгача бир эъзоз билан гапиришади. Севимли санъаткоримиз Суръат Пўлатов ҳақида катталардан шу гапни кўп эшитардим.

- Шу Суръат Пўлатов кўшиқ айтса кўз олдимга гуллаб турган наъматаклар келади-я. Қишда шу кўшиқни эшитсак ҳам уларнинг хушбўй ифолари келаётгандек туюлаверади. Ушанда "Оҳ, наъматак" кўшиғи энди чиққан пайтлар эди. У кишининг ёқимли кўшиқларини мен ҳалиям яхши кўраман.

Вақтнинг ўтишини қаранг. Ўша навқирон, хушовоз санъаткоримиз ҳам етмиш ёшга тўлибди. Суръат ака Пўлатов саҳнага жуда ёш чиқди. Б. Мирзаевнинг "Сўлим" деб аталган кўшиғини айтганида, у эндигина тўртинчи синфда ўқирди. Кўнглига санъат меҳри тушган Суръат ака Тошкент Давлат Санъат институтини битирган, Муллаўйчи Тошмуҳамедов номли Қашқадарё вилоят мусикали

- Инсон учун оила муқаддас даргоҳ. Суюкли фарзандларимиз ва ширинтой набираларимиз билан дийдорлашиш биз учун энг бахтли ва қувончли лаҳзаларни ҳаёда этади, - дейишади эъзозли санъаткорлар Суръат Пўлатов ва Наима Пўлатова.

яратди. "Равшан ва Зулқумор" да Равшан, "Жоним фидо" да Фанижон, "Ўн иккинчи кеча" да Себастиан... Айтаверсак, охири кўринмайди ҳам. Сидқидил меҳнатлари эвазига Суръат ака Пўлатов "Ўзбекистон халқ артисти" унвони ҳамда "Шухрат" медали билан тақдирланди. Эл суйган санъаткорнинг оиласига ҳам кўпчилик ҳавас қилади. Умр йўлдоши таниқли санъаткор Наимахон Пўлатова билан беш нафар фарзандни вояга етказишди. Ўн икки нафар набиралари ва ширингина эваралари бор. Наима опа иккиси бўш вақтларини ҳамisha шулар даврасида ўтказишади. Репетициядан кейин Суръат ака билан театрда анча суҳбатлашдик. Суҳбатимиз асосида секин айтилган сўзларимизнинг ҳам жаранглашидан ҳайратланиб сўрадим:

- Суръат ака, сизнинг овозингиз эллик йил аввал қандай янграк бўлса, ҳозир ҳам шундай. Айниқса, театр саҳнасида бир сир бордек туюлади. Бу ерда шунчаки айтилган сўз ҳам жаранглаб кетадигандек...

Шунда Суръат ака кулиб юборди-да, деди:

- Театримизнинг кўпчилик билмайдиган сир борлиги рост. Мен театрга ишга келганимда ёш эдим. Шунинг учун ёш актёрлар қатори театр қурилишида ўзимиз ҳам қатнашганмиз. Қурилишга ўша маҳалда шахсан Усмон Юсуповнинг ўзи ҳам келганди. Ўша кишининг кўрсатмасига асосан, саҳнанинг пастида оркестрдагилар ўтирадиган жойга бир неча машинашича синиқлари тўкилиб, кейин устидан ганч билан сувалган. Шунинг учун теат-

римизда овоз кучайтиргичларсиз айтилган кўшиқлар ҳам жаранглаб эшитилади.

Бетакрор истеъдод эгаси, соҳир овозли санъаткор Суръат Пўлатов ўзи учун сирли, сеҳрли ва муқаддас бўлган саҳнада элга танилиб, эъзоз билан яшади. Бахт топди. Етмиш йиллик умрининг ярим асрдан кўпи санъат даргоҳида ўтди. Шундай санъаткорлар оиласининг, ўзи ишлаётган театрининггина эмас, балки юртимизнинг ҳам файзидир, фахридир у. Дунёга келган ҳар бир инсон ўзи севиб танлаган касбидан обрў топиши ҳам катта бахт экан. Суръат ака ҳаётидан рози. Кўнглидаги энг эзгу орзу ҳавасларининг ҳаммаси ушалди. Лекин яна орзулари, гўзал орзулари бор: неvara, чевараларининг доно бобожониси бўлиб, шуларнинг роҳатини кўриб юриш. Саҳналарда нуруний, муътабар отахонлар ролини яратиш.

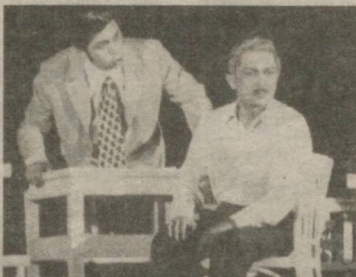
Ушбу сўзларимни ёзarkanман, ҳаёлимда Суръат аканинг соҳир кўшиғи янграйди, пушти наъматак-

«Навоий Астрободда» спектаклидан бир кўриниш. Суръат Пўлатов — Усмонали, Наïма Пўлатова эса — Гулрух ролида.

драма ва комедия театрида ишлади. Ҳам режиссёрлик, ҳам актёрлик қилди. Ўтган йиллар унинг тажрибасини оширди.

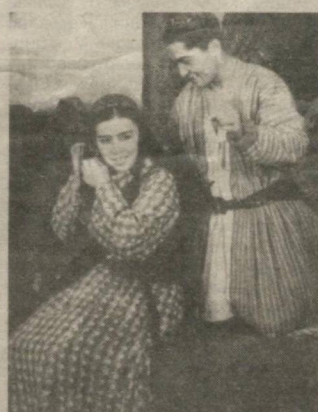
Муқимий номидаги Ўзбек Давлат мусиқий театрида 1956 йилнинг октябр ойидан шу кунга қадар ўз санъати билан хизмат қилиб келмоқда. Суръат Пўлатов бекиёс истеъдоди билан қатор жозибали образлар

Суръат Пўлатов «Сув келтирган азий» спектаклидаги Шариф ака ролида.

«Паранжи сирлари» спектаклидан бир кўриниш. Наïмахон Пўлатова Халисхон ролида.

«Ватан ишқи» спектаклида Суръат ака — Олимжон ролини ижро этган.

лар гуллайди...

Оҳ, наъматак, сулув наъматак, Сен бор дилга ҳеч ким солмас ғулув наъматак.

Илоё шундай бўлсин. Илоё санъатни севган, ардоқлаган дилларга ҳеч қачон ғулув тушмасин. Умр сўқмоқлари ҳаммани ана шундай нузли манзилларига етказсин, илоҳим.

Басира САЙДАЛИЕВА
суҳбатлашди

ҲАМКОРЛИК ВА ҲАМЖИҲАТЛИК БИЛАН

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон Болалар жамғармаси, БМТнинг Ўзбекистондаги Халқаро Болалар жамғармаси — ЮНИСЕФ ташаббуси билан болалар масалалари билан шуғулланувчи бир қатор нодавлат ва нотижорат ташкилотлар билан ўзаро ҳамкорлик қилиш масалалари бўйича ййилиш бўлиб ўтди.

Ййилишнинг асосий мақсади БМТнинг болалар манфаатларини ҳимоя қилиш ҳаракати кўрсатмаларини бажариш юзасидан миллий ҳаракат бирлашмаси (коалиция) тузиш эди. Иштирокчилар ҳукумига Миллий ҳаракат дастури лойиҳаси тақдим этилди. Унда болалар манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича БМТнинг кўрсатмасига асосан

бизда мавжуд муаммолар, уларни бартараф этиш, бажарилиш вақти ва бажаришга масъул ташкилотлар кўрсатилган. Анжуманда иштирок этган ҳар бир ташкилот ушбу янги миллий бирлашмани тузишни ва миллий координа-тор сайловини ўтказишни қўллаб-қувватладилар.

Мазкур ййилишда ўзлариданги бор маблағ ва воситалар-

ни ишлатиб, соғлом авлод дастурини амалга оширишга қўмаклашиб келаётган нодавлат ва нотижорат ташкилотларнинг бир мақсад сари ҳамкорликда, "бир ёқадан бош чиқариб" ишлашлари ҳақидаги тақлиф ўртага ташланди. Мақсад битта - болаларни ҳар томонлама етук, маънавий, жисмоний, ақлий баркамол қилиб вояга етказиш, саховатга, қўмакка муҳтож қаровсиз, кам таъминланган оилаларга инсонпарварлик ёрдамини бе-

АХБОРОТ

риш, Бугундунё болалар манфаатларини ҳимоя қилиш ҳаракатига ўз овози билан қўшилишдир.

Қизгин муҳокама, фикр алмашинувлар остида ўтган ушбу ййилишда республикада болалар масалалари билан шуғулланувчи нодавлат ташкилотлар коалициясини тузишга қарор қилинди.

Хулқар ҲОТАМБОЕВА

**Бошни фидо айла ато қошига,
Жисмини қил садқа ано бошига!
Тун-кунунга айлагали нур фош,
Бирисин ой англа, бирисин қуёш!**
Алишер НАВОЙИ

«Ота қарғиши — ўк», деб бежиз айтмайдилар. Яқинда пойтахтдаги «Эскижўва» деҳқон бозори худудидан тупроққа қоришиб ётган бир мурдани топишди. Тун бўйи хувилаб ётган кимсасиз ўшадаги мурда қотиб қолган... Мурданинг қотили тез топилиди. Лекин унинг «эгаси» ҳадеганда топилавермади. Кейин маълум бўлишича, У Абдурахмон Абдуллаев бўлиб, ота уйдан бош олиб чиқиб кетганига ўн йилча бўлибди. Ёши ўттиздан оша ҳамки на уйлана олибди, на уй-жой орттирибди? Пировардида эса шу тарздаги хунук ўлимини топибди. Қотил суд қилинаётган мажлисда марҳумнинг укаси Абдуҳаббор шундай деди:

— Акам Абдурахмоннинг ўлими ҳақидаги хабарни милиция ходимларидан эшитдик. У кўп ичкилик ичарди. Отам уни «ок» қилган эдилар.

Бу гандан кейин суд мажлисида иштирок этганлар Абдурахмоннинг бу қадар аяқли ўлим тоғларининг сабабини тушуниб етдилар. Ахир, оқлаларнинг тақдир бундан бошқача бўлиши мумкин эмасди-да...

Тақдир тақозоси билан давлатмандликда ном чиқарган бир кимсанинг уйига бориб қолдим. Қўрган иморатлари, ундаги жиҳозларни кўриб ҳайратдан ёқа ушладим. Кўз олдимда «Минг бир кеча»даги шохлар қасри намоён бўлгандек эди. Давлатманд қасрини бир-бир кўз-кўз қиларкан ҳовлининг бурчагидаги кўримсизгина бир қулбачани кўрсатиб: «Бу уйда қария яшайдилар», — деди. Дастлаб «қария»нинг ким эканлигини англабмадим. Кейин билсам, бу «қулбаи вайрона»да давлатманднинг кексайиб қолган бемор отаси ётаркан. Мен биргаликда кириб отани зиёрат қилиб, дуосини олмақликни тақлиф қилдим. Давлатманд истар-истамас, ижирганибгина рози бўлди.

Ичкарига кирдим у юрагим орқага тортиб кетди. Не кўз билан кўрайки, ички томони нураб ётган уйнинг поли ҳам йўқ, зах. Бир четдаги увадаси чиққан эски қўрпачаю яғири чиққан ёстиқда қария ётарди. Афтидан у умрининг сўнгги кунларини яшарди. Унинг олдида ёзилган эски дастурхонда бир неча қирқим қора бўлкаю, чети учган чойнақ-пиёла. Бемор мен тугул ўғлини ҳам танимади. Чамаси, у хушсиз ётарди. Ноқобил фарзанд унга менинг келганимни айтиб, дуо қилишини сўради. Ота зўр-базўр дуога қўл очди.

Уша куни бу шўхона қасрдан узоқла-

шарканман, уни қўша-қўша гиламлар, қандиллар, пар ёстиқлар аҳойиб чинчиларга тўлдириб қўйган бу давлатманднинг қилмишидан нафратландим. Нега оҳори тўқилмаган гиламлар, қўрпа-ёстиқлар, чинни идишлар шу падали бузрукворга хизмат қилмайдилар? Нима, улар мазкур бойликларнинг эгаси бўлмиш давлатмандни йўқдан бор қилган, асраб-авайлаган, оқ ювиб, оқ тараган шу падали бузрукворга номуносибми? Нега бу қилбагоҳ умрининг сўнгги кунларини шу қасрнинг тўрида эмас, вайронада ўтказмоқда?

Орадан кўп ўтмай «қария» вафот этди. Гарчи давлатманддан кўнглим совиган, унинг уйига қадам босгим келмасда-да, умрининг сўнгги кунларида ўғли томо-

таклари балки иккинчи жаҳон урушининг жангҳолида, балки бир қўл билан 5 фарзандни онасиз боқиб, тарбиялаб, уйли-жойли қилиш машаққатларини чекиш чоғларида ниш отгандир... Биз розиликларини олиб касалхонага ётқиздик. Бироқ бедаво дард кундан-кунга ўз кучини кўрсатаверди. Отам бир куни менга:

— Ўғлим, бугун тушимда ота-онамни, маҳалладошларимни кўрдим. Улар менга навбат келганини айтиб, масжид ҳовлисининг тўрига (бу ерга одатда жаноза ўқиш чоғида майит қўйиларди — М. К.)

айтиб, ўзлари ҳам розилик сўрашди. Шундан кейин кексалардан бири — Салимхон ота дадамга мурожаат қилди:

— Мулла Калонхон тўра, сиз бугун ҳаммаизнинг шохидлигимизда фарзандларингиздан рози бўлиб, уларга бизлардан ҳам дуо олиб бердингиз. Фарзандларингизнинг бунга лойиқ эканлигига ҳаммаиз шохидимиз. Лекин мен бу ҳақда эмас, сизга бошқа нарса ҳақида савол бермоқчи эдим. Розимисиз?

— Розиман, айтинг, саволингизни.

— Мулла Калонхон, сиз ўз отангиз умрларининг сўнгги кунларида уларга қандай муносабатда бўлган эдингиз?

— Мен 14 ёшда эдим. Отам бетеб бўлиб ётиб қолгандилар. Ташқарига опичлаб олиб чиқардим, яна опичлаб олиб кирардим.

Отам ўтириб ҳам, ётиб ҳам дуо қилардилар.

— Ўзим ҳам шундоқ бўлса керак, деб ўйловдим. Калонхон тўра, бу дунё қайтар дунё, унда ҳар ким эканлини ўради. Сиз бетеб отангизни шунчалик парвариш қилган чоғингизда фарзандларингиздан кўрган меҳр-оқибат уруғини экиб қўйган экансиз. Бугунги эъзозу ардоқни аслида ўзингизга ўзингиз ёшлик чоғингиздаёқ тайёрлаб қўйгансиз.

Салим отангиз бу гаплардан таъсирланган қариялар яна кўз ёши тўкиб, бирма-бир отам билан кучоклашиб видолашдилар...

Уларни кузатганимиздан сўнг отам биз — ўғилларини ҳузурларига чақириб дедилар:

— Ўғилларим, бугунги дуолар олтиндан ҳам қиммат. Хали уни узоқ эслайсизлар. Менинг бу қариялардан уйимизга йиғишдан мақсадим сизларга дуо олиб бериш ва менинг барчангиздан мингданминг рози эканлигимни элга билдириб, юзларингизни ёруғ қилиш эди. Алҳамдулиллоҳ, ниятигмга етдим.

Энди болаларим, сизлар ҳам мендан рози бўлинглар...

Уша тунда қилбагоҳимиз фоний дунёни тарқ этиб, боқий дунёни ихтиёр этдилар. Ушанда 1976 йилнинг 8 декабри эди. Бу кун менинг хотирамда ўчмас бўлиб ўрнашиб қолган. Қилбагоҳим ҳаётларининг сўнгги лаҳзаларидаги воқеалардан ҳулоса чиқариб: «Эй одамлар, қари ота-онангизни асраб-авайланг, уларга иззат-икром, эҳтиром кўрсатинг, меҳрингизни, эҳсонингизни аямангиз, бу инсоний хатти-ҳаракатларингиз бир куни фарзандларингиздан ўзингизга қайтар», — деб хитоб қиламан.

**Мурод КАЛОНХОН,
Ўзбекистонда хизмат
кўрсатган журналист**

«...БОШНИ ФИДО АЙЛА АТО ҚОШИГА...»

ўтказишди. Мени тезроқ касалхонадан уйга элтинг, — дедилар.

Отажонимизнинг айтганларини бажо келтирдик. Отажоним уйга боришлари билан маҳалламизнинг мўйсифидларини номма-ном айтиб, уларни уйга тақлиф қилишимизни, «чилёсин» ўқитишимизни сўрадилар. Шундай қилдик. Маросим якунланиш чоғида бизни ичкарига қорлабдилар. Кирдик. Мўйсифид отам қарияларга бизни кўрсатиб шундай дедилар:

— Мана шу ўғилларим — Сайидхон, Муродхон, Комилхонни яхши биласизлар. Улар мени қўлларидан келганича эъзозлашди, бошларига кўтаришди. Айниқса, бетеблик чоғларимда меҳру муҳаббатларини аямашди. Ҳатто бола-чақаларини ҳам аёлларига қолдириб бошимда парвона бўлишди.

Мен уларни кечаю кундуз дуо қилмоқдам. Лекин, назаримда, бу дуоларим озлик қилаётгандек. Агар рози бўлсаларингиз ақлу ҳухим ўзимда бўлган чоғда шу жиғарқўшларимни бир дуо қилиб беринглар.

Қариялар қўл очиб дастлаб учаламизни умумий ҳолда, кейин бирма-бир навбат билан узоқ дуо қилишди. Шундан кейин яна отам йиғилганларга қараб:

— Сизлар маҳалламизнинг обрў эътиборли қариялари шунга шохид бўлингки, мен фарзандларимдан мингданминг розиман. Энди сизлар ҳам мендан рози бўлинглар, илло, менинг умрим поёнига етди, — дедилар.

Отанинг бу сўзларидан кейин ўтирганларнинг ҳаммалари кўзларига ёш олишди. Бундан биз фарзандлари ҳам мустасно эмасдик, албатта. Қарияларнинг ҳаммалари отамдан рози эканликларини

нидан хор-зор бўлган «қария»нинг хурмати жанозасига бордин ва шу жараёнда давлатманд қилган хайр-эҳсонни кўриб озғим очилиб қолди. Йиғирмасида икки юз кило гуручга ош дамлаганини эшитиб янада ғазабландим: «Эй ношуд ўғил! Шу сарф-харажатингнинг лоақал бир қисмини отангга унинг тириклик чоғида сарфлаб, дуосини олсанг бўлмасмиди?! Энди ном чиқазिशу ҳўжа кўрсинга қилган бу там-тамлигингни Оллоҳ найласин?»

Бундайлар халқимизнинг: «Отангни кўрсанг отдан туш», «Ота олдиндан ўтма, одоб олдиндан кетма», «Олти кун оч қолсанг ҳам отангни меҳмон қил», «Отангга берганингни болангдан оласан», «Отасини ҳурмат қилган, бола-чақасидан ҳурмат кўради», «Отасини сийламаганини боласи сийламас», «Нодон ўғил отасига қарамас» каби мақолларининг мағзини қақиб кўришлари керак.

Мухтарам падали бузрукворим — Калонхон тўра Мухторхон ўғиллари 72 ёшга тўлганларида бедаво рақ касалига дучор бўлдилар. Қилбагоҳимга бу дардинг кўр-

Олтин водийнинг гўзал Фарғона шаҳри республика мактаб ўқувчилари учун ёшлик, бирдамлик ва дўстлик шаҳрига айланди.

Мамлакатимизнинг турли ҳудудларидан бу ерга ташриф буюрган ёш спортчилар бир-бирлари билан беллашибгина қолмай, ўзлари учун дўстлар орттирдилар. Мусобақаларни ташкил этишдан кўзланган мақсад ҳам шу эди аслида. Аввалги беллашуларда иштирокчиларни жойлаштириш вилоятлар бўйича бўлган бўлса, бу сафар

ФАРҒОНА ДЎСТЛИК ПАХРИГА АЙLANДИ

улар спорт турлари бўйича жойлаштирилди. Натижада кўзланган мақсадга эришилди.

Биз стол тенниси тури бўйича беллашмоқдамиз, дея ўзларини таништиришди Сирдарё вилояти Мирзаобод туманидаги 13-мактабнинг 7-синф ўқувчилари Дилрабо Султонова ва Лобар Сирожиiddиновлар

«Туркистон-пресс» мухбирига.
— Бизлар жойлашган «Дугоба» меҳмонхонасига наманганлик Наргиза Холматова, Нозима Ғиёсова, Тошкент вилоятидан Алиев Исmoilова, унинг мураббийи Григорий Хван, андижонлик Назира Қосимова ва бошқа тенгдошларимиз билан танишиб, дўстлашдик. Насиб этса улар билан келгуси йили Хоразмда бўлиб ўтадиган беллашуларда учрашамиз ва бир-биримизни ҳеч қачон эсдан чиқармаймиз.

ҲОКИМ СОВФАСИ ЁШ ИШТИРОКЧИЛАРГА

«Умид ниҳоллари»нинг сузиш тури бўйича беллашулар Киргули туманидаги «Нефтчи» сув ҳавзасида бўлиб ўтди.

Сузиш инсондан жуда катта жисмоний куч талаб қилади. У билан болани боғча ёшидан бошлаб шуғуллантириш лозим, — деди вил-

лоят терма жамоаси бош мураббийси мусобақасининг энг ёш иштирокчилари Бухоро вилояти жамоасининг аъзолари Настя Ястрибоева ва Марчи Ерачиклар эканлиги маълум бўлди. Уларнинг ҳар иккиси ҳам мустақиллигимизнинг дастлабки йилида туғилган ва айна пайтда 11

ёшга қадам қўйган ўқувчилардир. Улар болалигидан бошлаб Бухородаги «Семург» сув ҳавзасида бу тур билан шуғулланишди.

Бу икки ўқувчининг сувдаги ҳаракатларидан тўлқинланган Киргули тумани ҳокими Эсонали Нишонов уларга ўзининг қимматбаҳо совғаларини тақдим этди.

**«ТУРКИСТОН-ПРЕСС»
Фарғона вилояти**

БЕЛБОҒЛИ КУРАШ ОММАЛАШМОҚДА

Мамлакатимизда курашнинг Фарғонача кураш, яъни белбоғли-кураш тури ҳам ривожланиб бормоқда. Республика «Умид ниҳоллари» спорт уйинларини кузатиб борган киши бунга яна бир бор амин бўлади. Унинг Бухоро курашдан фарқи шундаки, рақибни белбоғидан ушлаб, ердан кўтаргандан сўнг йиқитиш мумкин. Спортнинг бу тури водий вилотларида бошқа жойлардагига нисбатан яхши ривожланганлиги сабабли Навоий, Сурхондарё, Бухоро вилоятлари вакиллари мусобақалар бошланишдан 3 ой аввал Фарғонага келиб тайёргарлик машқларини ўтадилар.

Айни пайтда бу турнир оммалаштириш мақсадида республикада жуда кенг қўламада ишлар олиб боришмоқда. Жойлардаги спорт мактабларида белбоғли кураш бўлимлари очилляпти, — деди Республика белбоғли кураш федерацияси вице-президенти Абдухалил Маликов «Туркистон-пресс» мухбирига. — Белбоғли кураш бўйича Наманганда 6—9 май кунлари халқаро турнир, 17—19 май кунлари «Соғлом авлод» турнири ва сентябр ойида эса Тошкентда Жаҳон биринчилиги ўтказилади.

БИРИНЧИ МУЛОҚОТ

"Топиштирган ҳам одамларнинг гаплари, ажраштирган ҳам одамларнинг гаплари".

Тахририятга ўрта бўй, озгинрок, 30-35 ёшлардаги эркек кириб келди.

- Оилавий масала юзасидан келдим,- деди чуқур "ух" тортиб. - Бус-бутун оила пароканда бўлиб кетди-я! Нама ўйламанг, сиздан бузилган оиламни тиклаб беришингизни сўраб келмадим. "Бирни кўриб фикр қил..." - дейишган. Балки фикр қилувчилар топилар... Бугунчи гап-сўз темир кўрғонга ҳам кириб борар экан. Минг марта: "Ўз онаси, кўй, бўлар-бўлмас гапларга эътибор қилма, сенга ақл бўлаётганлар-

- "Тани бошқа - дард билмас", деган машойихлар. Билмасанг, билиб қўйгин, "учинчи одам"лар сабаб Отабеклар бўза ичади!.. Сен эса, "учинчи одам"лар деган ибора хусусида ўйлаб кўргин!- деди хайрлаша туриб.

БУГУННИНГ ГАПИ

Собиқ тузум даврида "Инсон омили" деган ибора жуда кўп ишлатилар эди. Сийқаси ҳам чиқиб кетганди. Аммо амалда ўн тийинлик иш қилинмаганди. Менинг назаримда, инсон омилининг бош ва асосий негизи оилавий мустақамликда! Бугунги мустақиллигимиз айнан шу йўналишда қатор шароитларни яратиб, имкониятларни очиб берди.

Айниқса ҳуқуқий соҳада катта ижобий ўзгаришлар юз берди, бунинг натижасида оилалар мустақамлаштиришга бевосита алоқадор, айтиш мумкинки, кафолат берувчи таъминотлар вужудга келди.

Ўзбекистон Рес-

Мунозара учун мавзу

қолиши кўп жиҳатдан таклиф этилаётган чора ижрочиларига боғлиқ.

Иш судгача бориб етганда, аксарият бир томонлама ёндашув кузатилади. Яъни даъвогар ва жавобгар (эр-хотин)лар арзи тинглади, муҳокама этилади. Аммо фарзандлар, бола руҳияти кўпинча эсланмайди ҳам. Нима 3-5 ёки 7 ёшли бола одам эмасми? Шу оиланинг аъзоси ҳисобланмайдими?

Энди ҳақиқатга тик қарайлик: оиладаги фарзандлар ҳаммаси онага ёки отага бирдай меҳр қўя олмайди. Бирини онасига кўпроқ илакишса, бошқаси отасини устунроқ кўради. Бу фақат болаларгагина хос хусусият! Айниқса, қиз бола отасининг эркаси! Руҳияти ҳисобга олинмай, ажратилган оилада қолган боланинг аҳолини бир тасаввур қилиб кўринг: мурғак қалбида (боланинг ўзи сезмаган ҳолда) нафрат тугилад, аламзадалик курткалайди. Йўқотган кишини кўмсаб ичкади. Шун-

ҚИЗЛАРГА АТАЛГАН СЎЗЛАР

Бошпанасиз қолган Зайнаб опа исмли нўғой аёлини уйимизга олиб келиб раҳнамолик қилганлари, "сизни хунарли қиламан, йўлингизни топиб кетасиз" деб чопон тикишни ўргатганлари, кейин лойиқ-қобил одам топиб, турмушга берганлари, "опам-опам" деб, топангани унинг орқасидан ташиб юрганларини эслайман.

Мавжуда исмли бир тошкентлик аёл бўларди. Ўзи бева бўлиб, боласи ҳам йўқ эди. Бизникига тез-тез келар, у келганда онам негадир ҳазил-каш, хангомачи бўлиб қолар, "Мавжудахон, Мавжудахон"лаб, ўтқизгани жой топмас, албатта ётиб қолишга ундар, унга ёқадиган бир нарсаларни пишириб-қуйдиришга тушарди. Гоҳида, у кетгандан кейин маъносиз тортиб қолар, "дунёга келиб, нима кўрди шу шўрлик" дея кўз ёш қилар эди...

Онамнинг бу феълларида ҳикмат бор экан. Сен ўйламаки, гўё бизникида тўқинлик эди ва ошиб-тошиб кетганлари учун шундай ҳиммат қилар эди деб! Аксинча, уйимизда энг мўл нарса эҳтиёж эди. "Эплаб бугунни ўтказиб олайлик, эртага ё Раззок!" деган широр ота-онанинг бир умрлик ҳамроҳи бўлди! Менгача ва мендан кейин туғилган қатор болалари ўлган онамга Оллох шу феъллари учунми, кейин икки ўғлон берди. Минг шукрки, улар омон қолдилар. Уларнинг роҳатларини кўриш ота-онамга ҳар қалай насиб этди.

Ҳикмат шуки, бу болалар бирор марта ҳам касалхонага тушмай, онамни қийнамай катта бўлдилар. Феъллари ҳам мақбул бўлди. Ота-онам кета-кетгунларича улардан фахр ва ризолик билан ўтдилар. Буни онамга Оллохнинг қайтими деб биламан. Мен ҳам бугун биргина даврга маъқул келиб, бир тўпгина китобхондан дуо ололган бўлсам, бу онамнинг оппоқ дили, одамларга кўрсатган ҳимматлари жавоби эканлигини ўқиб тураман...

Ота-онанг, яқинларинг, ҳаттоки бола-чақангдан ҳам хоҳлаган нарсангни сўролмайсан, ҳаммаси ҳисоб-қитоби. Фақат Яратгандангина истаганинча тилашинг мумкин. Унинг даргоҳи кенг ва угина беминнат мурувватга қодирдир! Шунинг учун, НИЯТНИ УЛУФ ҚИЛ. Ниятинг қанча баланд бўлса, ҳаётинг ўшанча дуркун бўлади, жисмингда ўша даражада фаолият уйғонади.

Ният — нозик нарса. Ўзгингдан нима чикса, ижобат бўлиши мумкин. Дилингда тугаётган гапингга ҳам эҳтиёт бўл! Ҳақ эшитгувчидир ва билгувчидир.

Ўзимдан сўрасанг, ёшлик гўрлик-да, тилимга чиқармай, дилимда ният қилибман: шундай одамга учрасамки, мен боргандан кейин ҳаёти тамоман ўзгариб кетса, яримта бўлса, бутун қилсам деб! Ниятнинг чатоқлигини кўрдимми!? Ва шу ниятим нақ ижобат бўлди — етимхонада катта бўлган ўқсик бир инсонга умр йўлдош бўлдим. Орзулагимни каби жуфтининг ҳаётига баҳорлар олиб кира олдим, аммо унинг юрагини-ю қаддини бутун қилгунча, ўзим яримта бўлдим!..

Ният — қалтис! Аввалги бир китобимда ҳам келтирган эдим, онам-жоним етти йилгача фарзанд кўрмайди. Табиийки, жигарлари дадамнинг бефарзанд ўтишини истамайдилар ва оилада яхши-ёмон маслаҳатлар бошланади. Ниҳоятда азият тортган онамнинг ўт устида бир номақбул ният қилиб қўяди. "Эй Худо, шу "туғмас" деган номдан қутқар, бола берсанг бўлди, кейин қайтиб олсанг ҳам майли!", дея бўзлашга туради. Ва қисмати айнан шундай бўлади: олти нафар ўғил-қиз кўради, аммо улар бирин-кетин ўлаверади!

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

Турсунои СОДИКОВА

ЭРУ АЁЛ

нинг уйи бошқа, рўзғори бўлак. Йиғиштир, сал нарсага онангнинг уйига жўнаб қолиш одатингни...

Уларнинг дўст бўлса, ажрашишни эмас, оилани мустақамлаш йўлини кўрсатарди сенга! дедим. Қанча тушунтирмай, фойдаси бўлмади. Яқинлари гапига кириб, ажрашиб ўтирибди. Ўртада болаларимиз бўлмаганда ҳам майли эди-я.

- Хотинингиз бировларнинг гапига кириб ажрашишгача борган бўлса, нодон экан-да! дедим. Сухбатдошим совуб қолаётган

чойдан ҳўплаган бўлиб, бироз фикрини жамлаб олди. Сўнг:

- Нима десам экан,- деди дондона қилиб,- нодонлиқнинг боши "учинчи одам"ларда. Бу борада суд ҳам чуқурроқ суриштирмасдан 15 дақиқада ажратиб юборса, кимни нодон дейсиз?

"Бу хусусида ким нодон?" деган савол кенгча менга тинчлик бермади. Яқинларининг талабига қўниб, фарзандларини тирик етим қилишга рози бўлган аёлми ёки оилани тузишдан кўра бузишга йўриқ берган "жонкуяр"ларми?

ИККИНЧИ МУЛОҚОТ

Анча йиллардан бери кўришмаган танишимни учратиб қолдим. Ўн беш йилча аввал мактабда бирга ишлардик. Кайфи бор. Салом-алиқдан кейин:

- Қўча-қўйда ичиб юрадиган ода-тинг йўқ эди-ку! Нима бўлди, тинчликми? - дедим.

- Иш юришмай қолди, охи-роқибат оилам билан ҳам ажрашдим. Хуллас, шунақа гаплар,- деди у қисқа қилиб.

- Иши сал юришмай, оиласи бузилганлар бир сен эмас. Ахмоқ одам аламини ичкиликдан олади,- дедим жиддий.

Танишим кулимсиради, сўнгра жиддийлашди:

ВА

«УЧИНЧИ ОДАМ»ЛАР

"Буюк давлатни фақат соғлом миллат, соғлом авлодгана қура олади!"

Ислом КАРИМОВ

гиланган либераллаштиришга оид қонунлар моҳиятини оилалар собитлигига ҳам кафолатдир. Масалан, безорилик ёки шунга ўхшаш унча оғир бўлмаган қилмишлар учун аввал шахс 3-5 йилга озодликдан маҳрум этилган. Ва шу муддат унинг оиласи ўз қаровчисидан ёки шу даражадаги оила аъзосидан ажралиб қолган. Қонунчиликдаги либераллаштириш айнан шундай маҳрумликка барҳам беради.

Шу ўринда бир мулоҳаза Оилалар жипслигини янада мустақамлаш учун оилавий можароларда (агар жиноий қилмиш бўлмаса!) ички ишлар ҳодимлари аралашуви, маъмурий жазо тарзидаги жарима ёки 15 кунгача қамаш чораларига зарурат йўқ. Бундай келишмовчиликлар, энг аввало, маҳалла хотин-қизлар кенгаши ва фаоллари томонидан кўриб чиқилиши керак. Шунингдек, никоҳни бекор қилиш фуқаролик ишларини кўришда суд мажлисига маҳалла фаоли ва хотин-қизлар кенгашидан вакил таклиф қилишни йўлга қўйиш лозим. Юқоридаги тadbирлар йўлга қўйилса, фақат ижобий натижа бериши аниқ. Ажралиш арафасида турган оилалар қайта тикланиб, фарзандлар кўнгли бутун қолдик.

Хар гал уйларида борганимда, гўё акам ўлмаган, ҳозир пeshовоз чиқадигандек туюлади. Вужудимни бир илинж қамраб олади. У кишини кўргим, суҳбатлашгим келади. Афсус... Акамизни икки ўғли, бир қизлари бор. Қизларини ўз қизимдек яхши кўриб, эркалатаман. Уларга назар солганимда, қалбида бир армон борлигини ҳис этаман. Ҳеч кимни отага-онага зор этмасин экан.

Хотира — муқаддас

Меҳрибон янғажонимизга ҳам раҳимм келади. Улар бир-бирларини шундай яхши кўрардиларки, бир-бирларисиз туролмасдилар.

Акажон, абадий жойингиз жаннатда бўлишини, қолган умрингизни азиз фарзандингизга беришини тангирдан илтижолар қилиб сўрайман.

Гулсанам ЖЎРАЕВА

Навоий шаҳри

СОҒИНЧ

Инсон туғиларкан яшагиси, яхши ишлар қилгиси, фарзандларни роҳатини кўргиси келади. Аммо...

Бир меҳрибон қўшнимиз бор эдилар. Худдики ўз акамдек ҳурмат қилардим. Хар доим "Ўзим тўйингни ўтказаман, бош-қош бўламан",- деб айтардилар. Лекин... Бу гаплар фақатгина армон бўлди. Акам йўқлар. Аририлиб

- Мактабни битирганимизга 25 йил бўлди, - дея гап бошлади кўнжроқ қилган аёл. - Биз ўнча синфдош қиз ҳар ойда йиғилиб тураемиз. Бу биз учун анъанага айланиб қолган. Охириги йиғилишимизда дугонанимиз Гулсаранинг оиласидagi воқеани эшитиб ҳаммамиз хафа бўлдик. Унга ёрдам бериш йўллари изладик. Ва сизларга кўнжроқ қилиб, маслаҳат сўрашга қарор қилдик.

- Майли, бошидан сўзлаб берасиз-да, энди ҳаммасини, - дедим.

- Биз мактабни тугатиб ўқишга кириш учун ҳаракат қилиб юганимизда дугонанимиз Гулсара никоҳдан ўтиш учун ҳужжатларини топшираётганди. Унинг уйдагилари ўзидан ўн беш ёш катта йигитга узатишаётганди. Ачинганимизни сезган дугонанимиз: "Тақдир менга шу йигитни раво қўрибди. Майли, ҳар ҳолда унинг ҳаёт тажрибаси кўпроқдир, менга ҳам ёрдам беради. Хали у билан бахтли бўлиб кетаман, мана кўрасизлар", деганди.

- Бахтли бўлиб кетдимиз?

- Ҳа! Хуллас, биз талабаларнинг олтин даврини ўйнаб-қулиб бахтиёр ўтказётган пайтларимизда у бирин-кетин фарзандли бўлди. Тиббиёт техникумини тугатиб ҳам олди. Эри билан янги уй-жойлар қуришди. Бир сўз билан айтганда бекамга кўст ҳаётга эришди. Очиги уларга ҳавасимиз келарди. У учрашувимизга чиroyли кийиниб, хуш-хандон келарди. Оиласидан мамнун эди. Гулсаранинг беш нафар фарзанди аллақачон кўзга кўринган, бир-биридан ақлли, хунарли эдилар. Ҳозир катта ўғли 25 га, кенжаси 14 ёшга чиққан. Охириги йиғилишимизда уни кўриб ҳайрон қолдик.

- Нима учун?

- Дугонанимиз айтишича, у бир жойда ҳамшира бўлиб ишлаб, яна бозорга торт билан кофе

олиб чиқиб сотаркан. Нима бўпти? Тирикчилик-да. Ҳар ҳолда орзу-хавас деганларидек. Унинг меҳнаткашлигини кўриб ҳайрон қолардим. Ҳамма гап-сўз шу бозорга чиқишидан бошланибди. Эри уста эди. Эҳтимол Гулсара эрига ёрдам бергиси келгандир? Билмадик. Бир-икки йилдан буён эри

лар экан. Бироқ уйда... Аини тўй кунда бўлган воқеани қаранг...

Кўнжроқларингиздан бири

Ўғлига куёвлик сарполарини кийдириб, кўзларида қувонч ёши билан фотиҳа қилиб уни келиннинг уйига — никоҳга ки-

- Энг алам қиладигани ҳам шунда. У тўйга келмади. Лекин эрча талаб дугонани одам юбориб уни топтириб келди. Қўшиларига уни бошқа шарҳага иш билан кетган, деб қўя қолганди. Эрини бу йўлдан қайтариб оламани, дея умид қилганди Гулсара. Келин-саломда эрини олиб келишгач,

у биз кўлига берган гилам билан келиннинг бошини силади. Кейин бир оғиз ҳам гапирмай кетиб қолди. У бир аёл билан топишиб олган эмиш. Аёл эса бир хона бўлса ҳам шу ҳовлидан жой олиш учун жанжаллашяпти. У конунан бунга эришиши мумкин. Чунки ўша аёлнинг уй-жойи йўқ. Агар улар шу ҳовлида яшаса, дугонанимизга жуда ҳам қийин бўлади. Унинг беш нафар ўғли ҳам воғга етган, эрта-индин қолганлари ҳам уйланиши керак. Қудаларнинг олдида унинг кундоши бирор қилиқ кўрсатиб шармисор қилмаслигига ким қафолат беради? Наҳотки, гулдек умрини шу оиллага бахшида этган дугонанимиз шундай қисматга лойиқ бўлса?

- Ўғиллари нима дейишяпти?

- Аини навқирон ёшдаги йигитларнинг оталари туфайли боши ҳам бўлди. Маҳаллада бил-

бу воқеага аралашганимиз?

- Гулсаранинг оиласида шунча можаҳролар бўлаётганида у ёлғиз қолди. Кайнонаси-ю, қайнзачилари ҳаммаси бир томонда. Фақат болаларигина оналари билан бирга. Қўлларидан келгунча юпатишади. Биз ҳам кўнглини кўтарамиз. Гулсара эса эри ҳақида бир оғиз ёмон гапирмайди. Ҳамон ҳурмат қилади.

Ушбу суҳбат давомида бир оиланинг йигирма беш йиллик тақдири кўз олдимдан ўтди. Беш йил эмас, ўн йил эмас, ахир шу йиллар қатида қанча қувончлару қанча изтироблар бордир. Кўз олдимга мактаб партасидан тўғри бир оиллага келин бўлиб борган новдадек кина қиз келди. Унга рўзгор қилиш осон бўлмагандир. Яна боши эгик беш нафар ўғиллар кўз олдимга келди. Фарзандларининг роҳатини кўриб, на-бираларининг ширин қилиқларидан бир бахтига ўн бахт қўшилиши керак бўлган эркакка нима бўлди ўзи? Фарзандлари яхши экан, онасига қанот бўлишар. Отаси эса... Унга шунча йиллик рўзгорини, қоракўз болаларини ташлаб кетиш осон бўлдимикан?

Эҳтимол ўз хатосини тушуниб қолар. Ахир бундай ўғиллар ўстириб уларнинг тўйига етган ҳам бор, етмаган ҳам бор. Бир ўғилнинг тирноғига зор бўлганлар ҳам қанча?

Шу оиллага бир куни яна бахт қайтсин, хотиржамлик уни четлаб ўтмасин. Нимаики бўлмасин эрига гард оқтирмай, у ҳақида эҳтиром билан гапиратган Гулсарaxonнинг юрагидagi умид тўйғуси хали яна ҳаммаси изга тушиб кетишидан дарак бераётгандир. Биз ҳам шундай бўлишини истардик. Шундай ниятлар билан ушбу воқеани муҳлисисларимиз ҳукмига ҳавола қилдик.

Басира САЙДАЛИЕВА

БОШИ ЭГГІЛМАСИН!

ўзгарибди. Уйга ҳам бир келиб, бир келмас экан. Гулсара эса: "Ҳа, энди шунчаки юргандир-да, дўст-ёрлари билан", деб аҳамият бермабди. Чунки эрининг дўстлари кўпчилиги биз ҳам билардик. Бир яхши жойга ўғлини унаштиришибди. Биласизми, биз ўзбек халқи тўй учун ўзимиз емай-ичмай пул йиғамиз. Ҳамма яхши нарсаларни тўйга атаймиз. Шукр қиламиз, шу кунларга етганимизга.

- Тўйга тайёргарлик кўриш жараёнида келишмовчилик чиқибдими?

- Йўқ, қудалари яхши инсон-

затаётган Гулсаранинг кўлига бир қоғоз тутқазишибди. У эса бу таъриқ хабарномасидир, деб ўйлаб уни ўқибди-ю, ўзидан кетиб йиқилибди. Бу суддан келган чакирув қоғози бўлиб, эри ажралиш учун судга берган экан. Ўғлига, умуман ҳеч кимга сездирмай бечора бир аҳволда тўйни ўтказди. Унинг кўз ёшларини кўриб севинганидан йиғлаётди-да, деб ўйлагандик. Аммо!

- Гулсаранинг эри тўйга келганимиди?

ган ундок дейди, билмаган бундоқ дейди-да. Гулсаранинг ҳамма болалари хунарманд, жуда чиroyли мебеллар ясашади. Қўллари гул йиғитлар. Моддий томондан асло қийналишмайдигу, бироқ маъна қийналгандан ёмоний йўқ. Ҳозир у жуда изтиробда. Кеча борсам, шу газетангизни ўқиб йиғлаб ўтирибди. Сиз нима дейсиз, наҳотки шундоқ оила барбод бўлиб кетаверса. Шунча йил яшаган маҳалласида номи ёмонга чиқса?

- Кайнонаси, қариндошлари

Инсонни бир кўрганда чехрасидан унинг руҳий ҳолатини озгина бўлсада сезиш мумкин. Хонамга йиманиб кириб келган қизнинг ҳам юрагига қандайдир дарди борлиги нигоҳларидан сезилиб турарди.

- Менинг ҳаётим барбод бўлди, - деди у.

- Нимага ундай деясиз?

- Турмуш ўртоғим менга хиёнат қилди...

Шундай дедию кўзларидан дув-дув ёш оқа бошлади...

Мен уни йиғлаб олиб, енгил тортсин деб, ортиқча савол бермай жим қолдим. Ҳозир саволга тутиш ҳам ноўрин эди...

- Асли буюроқликман. Иسمи Мохира. 21 ёшдаман. Оилада тўрт фарзанд эдик. Мен ота-онамнинг учинчи фарзандиман.

6-синфда ўқиб юрган пайтларимда аммам турмушга чиқиб кетдилар. Мансур эса биз билан яшай бошлади. Дадам уни ўзим тарбиялаб катта қиламан, битта ўғлим иккита бўлди, дер эдилар...

Йиллар ўтди. Биз ака-синглидек катта бўлдик. Улғайдик. Мен кўпинча аммам билан дадамнинг гапларидан, мени Мансурга бермоқчи бўлаётганликларини сезардим. Кейин-кейин бу қарор оиламизда ошқора тилга олинган бўлиб қолди. Мени Мансур йигит сифатида қизиктирмасди. Мен севишни, севилишни орзу қилардим. Севардим ҳам бир йигитини...

Мен фикримни фақат онамга айтиб йилгардим. Онам ҳам бу ишга тиш-тирноғи билан қарши. "Мен тўйиб бўлсам, сен унга тегмайсан", дер эдилар. Афсуски, фаришталар яхши гапга ҳам, ёмон гапга ҳам омин дейишади, деган гап ҳақ экан. Мен ўзини синфини тугатадиган

йилим, укамни машина уриб кетиб, оламдан ўтди. Яккаю-ёлғиз укажоним...

Мохира рўмолчасини юзига босиб, йиғисини қайтаришга ҳаракат қилди. Кўз ёшларини артар экан, давом этди:

- Яккаю ёлғиз укажонимнинг ўлими эндигина эзликка кирган онамни йиқитди. Онаяжоним - сирдошим, суянчиғим ҳам бизни ташлаб, бу дунёдан кўз юмиб кетдилар...

Онамнинг ўли-

Таърифларингиздан бири

БАХТ ОСТОНАСИДА... ХИЁНАТ...

ми ҳаммамизни довдиратиб қўйди. Онам турмушга чиққан. Мансур Тошкентга ишлагача кетган. Уйда каттаси мен эдим. Менинг ўқишга бориш орзум бор эди... Қариндошлар онамнинг вафотидан бир йил ўтиб дадамни уйлантириб қўйишди. Ўғай онамиз - муомаласи яхши, меҳрибон эди. Лекин барибир мен унга қўниқолмадим. Ҳар қадамда онам эсимга тушиб кетар, ҳар бир буюмда онамнинг акси кўриниб кетаверарди... Бу орада менга совчилар кела бошлади. Бироқ, дадам "икки оёғини бир этikka тикиб олиб": "Мансурга бераман!", - деб туриб олди.

Мансурни эса ҳеч нарса билан иши йўқ. Ишлаб топган пулларини ўзи еб-ичиб йўқ қилар, уйга кам келар, келса ҳам бир-биримиз билан самимий гаплашмас эдик...

Шундай бўлса-да, орзу хавасларимни ҳисобга олмаган дадамнинг гапини ерда қолдириб, Мансурга тегишга қўндим. - Мансурнинг ўзи билан очик гаплашиб олмадиганимиз?

- Гаплашдим бир марта. У ҳам: "Фақат сенга уйланаман", - деди. Бу гапни у оддигина, худди шу нарса бўлиши шартдек, бепарволик билан айтди.

Хуллас уйдагилар бизнинг тўйимизни қўлиб, Тошкентга юборишди. Мен орзу қилган тўй бўлмагани учун, онам менинг

тўйимни кўрмагани учун ўқсиниб-ўқсиниб янги ҳаёт бошладим.

Нимагадир мен аввалгидан салгина ўзгаргандек эдим. Мансур менга ёқа бошлади. Балки никоҳ одамни иситади, деган гап ҳақдир. Мен энди у тўғрисида ўйлайдиган, у кеч келса кутадиган, келмаса ухламай, хавотир оладиган бўла бошладим. Аксига олиб у кўпинча уйга кеч келар, келса ҳам мен билан

кўп гаплашмай ухлаб қоларди. Шундай бўлса ҳам, унга нисбатан қалбимда меҳр пайдо бўла бошлади. Мансур аввал қандай бўлса, ҳозир ҳам шундай. Ҳамма нарсига бепарво...

Олти ой бўлди тўйимизга. Кунни кеча мен уйга кетмоқчи бўлдим. Мансур мени автобусгача кузатиб қўйди. Ўзи эса қолди. Автобусимиз кетаётиб Янгийўлга етганида бузилди қолди. Хайдовчилар шунча унахмаса ҳам, эплашолмади. Бугун кетолмаслигимизни билганимиздан сўнг бошқа автобусга ўтириб ортга қайтдик. То Кўйликча-уйга етиб олганимча, орадан уч соатлар вақт ўтди кетди.

Мохиранинг овози титраб чиқа бошлади.

- Борсам... Эшикни тақиллатсам... Мансур... Ички кийимда... Мени кўриб додирлаб қолди... Рангларни оқариб: "Нима қилиб юрибсан?" - деди зўрга. Мен зил-замбил автобусни ерга қўяр эканман, қулиб: "Автобус бузилиб қолди. Қайт..." Оғзимдаги оғзимда, бўғзимдаги бўғзимда қолди. Ичкарида — ванна томонда аёл киши кўринди... Ўшандан буён мен гўёки яшамаётгандекман... - Мохира ўқибди йиғлаб юборди.

Мен катта ҳаётнинг остонасига қадам қўйиб, остонанинг ўзидаяқ хиёнат зарбасига учраган ёш аёлга нима деб таскин беришни ўйлардим. Унинг ҳозирги аҳво-

лини тушуниш мумкин.

Мансурнинг оиллага бепарволигига қўниқиб яшаш мумкинми, лекин хиёнатини кеңириш мумкинми? Агар аёл эркак кишининг ҳар бир хиёнатини кечираверса, хурматча қилиқларига қўниқверса, яна бу ҳол такрорланмайди деб ким қафолат беради?..

Мохира, сингилм. Мансурни осонгина кечириб мумкин эмас... Балки бунинг учун ойлар, балки йиллар керак бўлар. Сиз ўзингизда ана шу даврга етадиган куч топа билинг. Аёл қалби ана шундай ғам-кайғуни кўтаришга қодир. "Чумчуқнинг ҳам уйи бузилмасин", дейди кексаларимиз...

"Бир тиканиннг захри деб гулдан кечиб бўлмайди", албатта. Бироқ инсон қалби гулдек нозик-ку. Ана шу гулни парвариш қилолмаган, шу гулни асролмаган Мансурга айтадиганим шу:

Сизга елкадош, йўлдош бўлиш учун ҳаётини бағишлаган аёлнинг орзу умидларини чил-чил синдирибди. Энди сиз бир умр унинг нигоҳларидagi шубҳа ва гумонлар, жавоб топиш мушкул бўлган савол назарини кўриб яшайверасиз. Қийналарсиз эҳтимол. Балки йўқ... Гуноҳингизни ювишга, тавба-тазарру қилишга шошилинг... Дарз кетган кўнгул ойнасини чил-чил синишига йўл қўйманг, йигит!

Шу ўринда тўғри йўлдан адашиб, оиланинг, аёлининг қадрини билмаётган эркакларга ҳам икки оғиз сўз: оиланинг муқаддаслиги, мустақамлиги кўпроқ сизнинг мардлигингиз, садоқатингиз, меҳрингиз билан ўлнанди. Фарзандларингиз — қоракўзларингиздан, умр йўлдошингиздан ана шу тўйларни аяманг. Оллоҳ берган буюк неъмат — ҳаётингизни қадрига етинг!..

Сиз нима дейсиз, азиз юртодошим?

Хулкар ҲОТАМБОЕВА

ҲАЛОЛЛИК УЛУҒ ФАЗИЛАТ

“Мен энди ортга қайтмайман”—50,51-сонлар

ЭСЛАТМА: Ота-онам ўзимдан 7 ёш катта кишига турмушга беришди. Эрим мени рашк қилар, урар эди. Охири ажрашиб кетдим. Ҳаммага қасдма-қасд хурсандчилигимни ўйлайдиган бўлдим. Лекин Баҳром деган йигитни яхши кўриб қолдим-у... Ўзгардим. Баҳром эса мени, менга ўхшаганларни ҳурмат қилмайди. Ҳозир яхши ўй-ниятлар билан яшайман. Баҳром мени тушунишини хоҳлайман.

ФЕРУЗА

Тошкентлик синглим Феруза! Катта эътибор ва матонат билан ёзган хатингни ҳаяжон билан ўқиб чиқдим. Бошингдан шунча воқеалар ўтганига одамнинг ишонгиси келмайди. На чора, ҳақиқат экан, ишондим. Теккан эринг билан турмушинг ёмон кетибди. Хайриятки, вақтида ажрашибсан.

Синглим Феруза! Ҳаётнинг аччиқ-чучугини тотибсан ва ниҳоят Баҳром деган йигит

“ўқинг” деб газета берибди. Бу “Оила ва жамият” газетаси экан. “Мана шунга ҳам уч йил бўлди. Мен уч йил бу газетанинг бирон сонини ҳам қолдирмай ўқиб келаман”, дебсан. Эй, баракалла. Яна фахр билан ёзибсанки: “Шу уч йил ичида 30 га яқин кўриб ўқиб чиқдим”. Хафсаланг, ҳавасингга балли! Ироданга тасанно! “Оила ва жамият” газетасининг мухлислари қанча ортса, мен ҳам

шунча хурсанд бўламан. Чунки газета ўқиган одам ҳаётда ўз ўрнини топади. Ўзининг хато ва камчиликларини англаб етади. Газетани “хаёт кўзгуси”, дейдилар. Синглим, сен газета ўқишни одат қилибсан, кам бўлмайсан.

Газетсевар хонадон,
Мисли нурли, чарогон.
Дилинг яйрар, қўлингга,
Газета олган замон.

Синглим Феруза! “Мана 3 йилдирки ҳалол яшайман”, деб ёзибсан. Ҳалол яшаш инсондаги энг яхши фазилатдир. Ҳаром йўл билан топинган лўкма эса юрак ўйноғи касалига гирифтор қилади. Фарзанд асраб олибсан. “Қизим 2 ёшга кирди”, дебсан. Қизингни одобли қилиб ўстир.

Юнус ТОЛИПОВ,
меҳнат фаҳрийси
Тошкент шаҳри

ХИЁНАТ ЙЎЛИГА КИРИБСИЗ...

“Ҳеч бир қиз менга ўхшамасин”—49-сон

ЭСЛАТМА: Мен бир йигитга кўнгил қўйгандим. Бир куни у мени бир зиёфатга олиб борди. Ўша куни ҳамма маст эди. Тонгда туриб нима қилишимни билмасдим. У мени ташлаб кетди. Энди бир болали кишига мени беришмоқчи. Менинг бошимга тушган бу савдо ҳеч кимнинг бошига тушмасин.

Т.

Сингилжоним Т. Мен сизнинг дил изҳорингизни қайта-қайта ўқиб чиқдим. Ҳаётда сиз каби адашган, алданган қизлар ҳам бор. Ҳаёт бу мисоли икки эшик. Бири кириш эшиги, иккинчиси эса чиқиш эшигидир. Бу икки эшик орасида эса ҳаёт аталмиш минглаб сўмоқларга бўлинган йўллар бор. Бу йўлларнинг эса номлари ҳар хил. Мухаббат, разолат, садоқат, надомат, хиёнат, яхши-ю-ёмон, оқу-қора. Инсон болалигини беғубор даврини ортда қолдириб, севги даври бўлмиш ёшликка қадам ташлайди. Сингилжоним Т., сиз муҳаббат деб алданиб хиёнат йўлига кирибсиз. ХИЁНАТ бу онангизга, ўзингизга, ўзингизнинг ору-номусингизга қилинган хиёнат. Бошингизга бахтсизлик тушганда сиз онангизни ўйлабсиз. Оналари ҳаммаша юрган йўлимизда, турган жойимизда ўйлашимиз керак. Мана энди тақдирингиз ҳал бўлаётган экан. Демак, ҳаммаси очик-ойдин айтилиши керак. Чунки “дардини яширсанг, иситмаси ошкор қилади”, дейишади-ку. Онангиз сизга ҳеч қачон ёмонлиқни раво қўрмайди. Бахтингиз очилишини, кимга турмушга чиқсангиз ҳам саранжом-саришта уй бекаси, меҳрибон она, тили ширин келин бўлишингизни Оллоҳдан тилайман.

Феруза МИРЗАЕВА

Андижон вилояти, Хўжабод тумани

БАХТЛИНГ ЭРТА КЕЧИ БЎЛМАЙДИ

“Инсонда юрак бор экан”—1-сон

ЭСЛАТМА: Мен суюкли ёрдан айрилдим. У билан бирга фарзандим ҳам кетди. Уч йил ичида ҳеч бир қизга кўнгил қўймадим. Тақдиримни фарзанд кўрмаган аёл билан ёки уйда ўтириб қолган қиз билан боғласам. Балким шунда азобларим тугар.

БАҲРОМЖОН

Баҳромжон ака, мен сизни тушуниб турибман. Эркак зоти уйим, болаларим деб ҳаракат қилса, аёл киши қараб турмай ўз хиссасини қўшиши лозим. Бахтли ҳаёт кечириш учун эр-хотин бир бўлиб ҳаракат қилиши керак. Эрига содиқ бўлган аёл ҳаёт қийинчиликларига бардош беради.

Оила куриш кўпчилик билан битадиган ишдир. Баҳромжон ака, 2002 йил сизга бахт келтирсин. Уйингиздан чақалоқ бўлиши аримасин. Онажонингизни “Бир маротаба оғзимиз қуйди, етар энди, шошилма ўғлим”, -дегани жуда-ям тўғридир. “Сутдан оғзи куйган, қатикни ҳам пуфлаб ичади”, деган нахл бор. Бунга ҳам амал қилиш керак. Бахтнинг эрта-кечи бўлмайди. Ўзингиз вруғ бўлиб юришингизни чин юракдан тилайман.

АКС САДО

ШИРИН

Андижон вилояти, Марҳамат тумани

САБР ҚИЛ, ОПАЖОН

“Агар мен қайнона бўлсам”—33-сон, 2001 йил

ЭСЛАТМА: Севишиб турмушга чиққандим. Эрим тўйда ашула айтиб пул топади. Лекин қайнонам билан қайнонамни ўртасида меҳр йўқ. Овсиним алоҳида бўлиб чиқиб кетгач, қайнонам менга не не туҳматларни қилмади. Ҳатто эрим билан мени ажратиб юбормоқчи бўлди. Ҳали яхши бўлади. Фақат иродали бўлишим керак, деб ўйлайман.

ЗИЙНАТ

Қадрли Зийнат опа, сизнинг ҳаётингизга ўхшаган ҳолатлар турмушда кўп учрайди. Ҳаёт яралганидан бери инсонлардан сабр-тоқат, бардош талаб қилиб келган. Сизга маҳалламиздаги бир аёл ҳақида ҳикоя қилиб бермоқчиман. Ўша аёлни келин бўлиб тушганига йигирма тўрт йил бўлапти. Шунча йилдан буён қайнонаси билан бирга яшаб не кунларни бошидан кечирмади. Қайнонаси уни ҳушламай келин қилган. Йигирма тўрт йилдирки қайнонаси-

дан бир оғиз ширин сўз эшитмаган. Устига устак биринчи ўғил фарзандини қайнонаси ўз тарбиясига олган. Она шўрлик гўдагини қўлига олмаган, эркалаб кўтармаган. Шу алфозда яна уч фарзандли бўлди. Қачон қарасанг, қайнона келинини қаргаб юради. Бахтига эри яхши инсон. Лекин у на онаси ва на хотини томон бўла олади. Мана 24 йилки ўша аёл сабр билан яшаб келаяпти. Қайнонасини барча инжликларига чидаб яшаптки, ҳали бирон марта қайнонаси би-

лан бетма-бет келиб уришмади. “Сабр қилсанг гўрадан ҳолва битур”. Инсон барча яхши нарсаларга сабр орқали эришади. Мен сизнинг ниятингизга етишингизни, ўзингиз эътироф этганингиздай яхши қайнона бўлишингизни ёқлайман.

Зийнат опа, ҳаётда ҳамма нарса ўткинчи. Иншооллоҳ яхши кунлар сизга насиб этади. Ўғилларингиз бахтига тинч бўлинг. Сабри бўлишдан қайтманг. Дил изҳорингизни ўқиб, сизни сабр тимсолига ўхшатдим.

Ҳаётда ҳар нарса

ўткинчи эрур,
Ҳаётнинг ўзи ҳам
ўткинчи эрур.

Сабр қилсанг у
сенга яхшини бериур,
Сабр қил опажон,
фақат сабр қил.

Ҳаётхон МИРЗАЕВА

Андижон вилояти,
Хўжабод тумани

Хуршидабону! Мақолангизни икки қайта ўқиб чиқдим. Жуда таъсирландим.

Мени маъзур тутинг. Муштарий сифатида шундай ҳулосага келдим: “Мақола бир томонлама ёзилган. Яъни аёл ибולי ва бегуноҳ: эр эса, бағиритош ва бойлигига кеккайган!” Мен ўз вақтида қарийб 70 минг нусхада чоп этиладиган газетда бўлим мудири эдим ва айнан шундай қўйди-чиқдиларнинг анчасидан

“АЁЛИГА КЎНГЛИ ЙЎҚ ЭРНИНГ”

“Беш кунлик дунё — кайфу сафоми?”—5-сон

хабардорман. Эр киши 25-30 ва ҳатто 35 ёшида мол-дунёга орқа қилиб, оиласидан кечиб кетиши мумкин. Лекин сизни ишонтириб айтаманки, жуда катта сабаб бўлмаса, эр киши 40 ёш арафасида оиласини ташламайди.

Сизу бизга айтиб бўлмас, фақат Акмалнинг ўзигаю Аллоҳагани маълум бўлган катта сабаб бордирки, эр шу йўлни тутган, фикрида собит турган деган ҳулосани таъкидламоқчиман. Мен тахминан назарда тутаётган катта сабаб, энг аввало, гурур, нафсоният билан боғлиқ бўлиб, аксарият ҳолларда аёлнинг тили учидан яради.

Ҳеч кимга сўзини бермай, давранинг тўрида юрган эр киши учун икки йўл қолади. Ё оиладан воз кечиш, ёки гурурдан! Оиладан воз кечмаган тақдирда ҳам аёлидан кўнгли қолиши аниқ. Аёлига кўнгли йўқ эрининг турмушини ўзим ёзган қуйидаги шеърда айтганман:

Ўзга дилбар соғинчи бўлар,
Айшу ишрат овунчи бўлар.
Уй-ғам, кўча-севинчи бўлар,
Аёлига кўнгли йўқ эрининг!
Қалби етим боладек маҳзун,
Ўз уйида омонат ҳар кун.
Зорланади деб:

“Бўлмасин тун!”,
Аёлига кўнгли йўқ эрининг!
Дил уйидан (аёл билмайди) -
Хар кечаси бир гишт қулайди.
Лаби қулар, қалби қўлмайди-
Аёлига кўнгли йўқ эрининг!
Ичган оши бўғзига ботар,
Гоҳ индамаса, гоҳ сўкиш отар.
Кучоғида... гўё тош ётар -
Аёлига кўнгли йўқ эрининг!

Агар азиз муштарийлар эслашса, мен олдинги мақолаларимдан биринида Новгород шаҳрида ажрашган оилаларни қайта тиклаш мақсадида “Ярашув жойи” деб номланган хийбон ташкил этилгани ҳақида ёзгандим. Арзир-арзимас сабаб билан ажрашиб, кейин яна қайта топшиган оилалар кўп. Шундай инсонлар ўзлари ҳақида “Оила ва жамият”га хат йўлласалар, улардан ўрнат олиб ярашишдек эзгу ниятда юрган собиқ эр-хотинлар ҳам бир-бирларига муружоат этишлари аниқ. Шу бораборида бизнинг шахару қишлоқларимизда ҳам “Ярашув хийбони” ташкил этилса, ҳам оилалар-

га, ҳам жамиятга маънавий фойда бўлар эди.

Сиз бунга нима дейсиз, Хуршидабону?

ДИЛМУРОД

Тошкент шаҳри, Шайхонтоҳур тумани

ЧИРОЙЛИ КЎЙЛАКЛАР ТИКАМАН

“Менга ҳақиқий дўст керак”—12-сон, 2001 йил.

ЭСЛАТМА: Ёшим 21 да. Бундан ўн йил илгари шифокорлар “шарофати билан” ногирон бўлиб қолдим. Атрофимда дугоналарим кўп. Аммо улар бойлик ва обрў учунгина дўст. Менга эса ҳақиқий дўст керак.

ГЎЗАЛ

Гўзал опа, менинг тақдирим ҳам сизникига ўхшаш. 1991 йил оёқ оғриғи билан касалхонага тушдим. Оғриқни тўхтатиш учун қилинган уқоллар ногирон бўлишимга олиб келди, деб ўйлайман. Ўша куни чарчаб ухлаб қолдиман. Саҳарда оёғим яхши бўлиб қолгандир, деб ўрнимдан турмоқчи бўлиб ҳаракат қилсам, оёқларим ўзимга бўйсунмасди. Менинг касалимга аниқ ташхис қўйишмади. Шифокор отамга: “Ака, бизда бундай касалларнинг юзтасидан биттаси тузалади. Имкониятингиз бўлса Тошкентга олиб бориб яхшилаб даволатинг”, -деди. Тошкентдаги 16-шаҳар касалхонасига олиб боришди. У ерда бизни Ирина Раисовна деган врач қўтиб олди. “Худо хоҳласа қизингиз оёққа туради”, деб ота-онамни тинчлантирди. Ўша касалхонада 12 ой ётдим, шундан кейин ўтиришни ўргандим. 4 йил ўтгандан сўнг кўлтиктаёқни ҳам ташлаб, деворларни ушлаб юрадиган бўлдим. Тикувчилик курсида бир йил ўқиб ҳам олдим. Ҳозир уйдаман. Мана, ногирон бўлганимга ҳам 10 йил бўлди. Гўзал опа, хафа бўлманг, бу дунё бир кам дунё экан, бировни бундай яратса, бирини ундай яратар экан.

Гўзал опа, мен ҳам уйда ўтирсам-да бекор эмасман. Чақалоқларга қарайман (жианларимга). Шеърлар ёзиб тураман. Бировга оғирлигим тушмасин деб, жианларимга қўйлақлар тикаман. Агар ҳўп десангиз дўст бўлсак, хат орқали қўришиб турсак, деган умиддаман.

Дилфуза ИБРАГИМОВА

Тошкент вилояти, Оққўрғон тумани, Ўзбекистон ш/х.

МУКАДДАС қизим!

Сизни таваллуд кунингиз билан табриклаймиз. Соғлик ва бахт тилаймиз.
Отанг — Собир, онанг — Ўғилжон, уканг — Асадбек Мангит шахри

«О»

Қадрдон дўстимиз Бурхон СИРОЖОВ!

Сизни таваллуд айёмингиз билан чин дилдан табриклаймиз. Ҳамиша соғ ва бахту саноатли бўлинг. Умрингиз узок бўлсин.
Дўстларинг — Шокир, Олим

МАҲМУДХОН!

Рискуловлар оиласи сизни кутлаб бахту саноат, узок умр тилайди.
Матлуба

Отажонимиз Абдулхай ўРОЗБОЕВ, акаларимиз АБДИМУРОД ва УЛУФБЕКЖОН!

Сизларни туғилган кунингиз билан табриклаб, узок умр тилаймиз.
Фарзандларингиз, укаларингиз. «О»

ОЙИЖОН!

Бахтимизга доимо соғ-омон ва шундай гўзал бўлиб юринг. Биз билан ўтган умрингиз қувончга тўлсин!
Қизларингиз — Мухайё, Муниса

ШОКАРИМЖОН!

Суюкли фарзандларингиз Шоазиз, Назокат ва рафиканғиз Наргизахонларнинг бахтига соғ бўлинг. Мартабангиз улуг бўлсин!

Ўзбекистон Давлат Жаҳон тиллари университетидан **Сўпиев Зоҳиджонга** 1998 йилда **465/98** рўйхати билан берилган **2570161**-рақамли диплом йўқолганлиги сабабли **БЕКОР ҚИЛИНАДИ**.

Шерали ҲОЖИЕВНИНГ «Мўтти» студияси

Ўқув курсларига қабул қилади.
1. Актёрлик маҳорати. 2. Сухандонлик.
3. Шоу-дастурлари бошловчиси.
Навоий кўчаси-9.
Тел: 41-33-96, 58-48-50

Ошпазлик санъати сирлари.

Тел: 136-38-92

Малакали дизайнер замонавий «Элита» пардаларини «Евродизайн» бўйича тикишга буюртма олади.
Тел: 125-73-66, Сот: 188-73-66

«КАМОЛЕТ-КОМПЬЮТЕР» ўқув маркази таклиф қилади.

3 ойлик курслар:
- Инглиз тили, - Инглиз тили ва компьютер, - Бухгалтерия ҳисоби ва компьютер билимлари, - Банк иши ва компьютер билимлари, - Теле-радио-видео аппаратларини таъмирлаш устаси, - Рус тили.
2 ойлик курслар:
- Компьютер билимлари: (Windows-2000, Ms Office) INTERNET, E-MAIL, - Бухгалтерия ҳисоби, - Электр жиҳозларини таъмирлаш устаси. **1-С Бухгалтерия дастури — 1 ойлик.**
- Компьютер, принтер, телевизор таъмирлаймиз.

Курсларни тугатгандан сўнг диплом берилади. Манзилимиз: Тошкент, Навоий кўчаси-9, «Пищепром» лойиҳа институти биносининг 4-кавати. (ТРАСТБАНКИНГ ёнида.) Тел: 41-33-96, 41-07-82, 58-48-50.

«ЗУККО» фирмаси ўқув маркази Сизларни замонавий касбларни ўргатадиган турли ўқишларга ТАКЛИФ ЭТАДИ

1-ойлик: - Тижорат ва озиқ-овқат дўконлари учун сотувчилар. Бир ойга 6000 сўм.
2-ойлик: - Ҳар хил торт, салатлар тайёрлаш. Бир ойга 5000 сўм. - Сартарошлик. Бир ойга 5000 сўм. - Массаж (умумий). Бир ойга 5000 сўм. - Уй хамшираси. Бир ойга 5000 сўм. - Энг замонавий усулларда «Элита» пардалари ва чойшабларни тикиш. Бир ойга 5000 сўм.
3-ойлик: - Бичиш-тикиш. Бир ойга 5000 сўм. - Инглиз тили (бошловчилар учун). Бир ойга 5000 сўм. - Акушерлик. Бир ойга 5000 сўм. - Теле-радио устаси. Бир ойга 5000 сўм.

Ўқишни битирганларга диплом ва гувоҳнома берилади. Вилоятдан келганлар ётоқхона билан таъминланади. Фирма сифатли ўқишга кафолат беради. Ҳамма ўқишлар амалиёт билан.
2-Манзил: Юнусобод тумани, «Қозғистон» кинотеатри биноси ичида. Тел: 35-10-36

ЎЗБЕКИСТОНДА ЯГОНА БИЧИШ ВА ТИКИШ ЎҚУВ МАРКАЗИ «МОХИР КўЛАР»

Куйидаги пулак курсларига қабул эълон қилади:
- 1-ойлик: - 2-ойлик: - 3-ойлик: - 4-ойлик: - 5-ойлик: - 6-ойлик: - 7-ойлик: - 8-ойлик: - 9-ойлик: - 10-ойлик: - 11-ойлик: - 12-ойлик: - 13-ойлик: - 14-ойлик: - 15-ойлик: - 16-ойлик: - 17-ойлик: - 18-ойлик: - 19-ойлик: - 20-ойлик: - 21-ойлик: - 22-ойлик: - 23-ойлик: - 24-ойлик: - 25-ойлик: - 26-ойлик: - 27-ойлик: - 28-ойлик: - 29-ойлик: - 30-ойлик: - 31-ойлик: - 32-ойлик: - 33-ойлик: - 34-ойлик: - 35-ойлик: - 36-ойлик: - 37-ойлик: - 38-ойлик: - 39-ойлик: - 40-ойлик: - 41-ойлик: - 42-ойлик: - 43-ойлик: - 44-ойлик: - 45-ойлик: - 46-ойлик: - 47-ойлик: - 48-ойлик: - 49-ойлик: - 50-ойлик: - 51-ойлик: - 52-ойлик: - 53-ойлик: - 54-ойлик: - 55-ойлик: - 56-ойлик: - 57-ойлик: - 58-ойлик: - 59-ойлик: - 60-ойлик: - 61-ойлик: - 62-ойлик: - 63-ойлик: - 64-ойлик: - 65-ойлик: - 66-ойлик: - 67-ойлик: - 68-ойлик: - 69-ойлик: - 70-ойлик: - 71-ойлик: - 72-ойлик: - 73-ойлик: - 74-ойлик: - 75-ойлик: - 76-ойлик: - 77-ойлик: - 78-ойлик: - 79-ойлик: - 80-ойлик: - 81-ойлик: - 82-ойлик: - 83-ойлик: - 84-ойлик: - 85-ойлик: - 86-ойлик: - 87-ойлик: - 88-ойлик: - 89-ойлик: - 90-ойлик: - 91-ойлик: - 92-ойлик: - 93-ойлик: - 94-ойлик: - 95-ойлик: - 96-ойлик: - 97-ойлик: - 98-ойлик: - 99-ойлик: - 100-ойлик: - 101-ойлик: - 102-ойлик: - 103-ойлик: - 104-ойлик: - 105-ойлик: - 106-ойлик: - 107-ойлик: - 108-ойлик: - 109-ойлик: - 110-ойлик: - 111-ойлик: - 112-ойлик: - 113-ойлик: - 114-ойлик: - 115-ойлик: - 116-ойлик: - 117-ойлик: - 118-ойлик: - 119-ойлик: - 120-ойлик: - 121-ойлик: - 122-ойлик: - 123-ойлик: - 124-ойлик: - 125-ойлик: - 126-ойлик: - 127-ойлик: - 128-ойлик: - 129-ойлик: - 130-ойлик: - 131-ойлик: - 132-ойлик: - 133-ойлик: - 134-ойлик: - 135-ойлик: - 136-ойлик: - 137-ойлик: - 138-ойлик: - 139-ойлик: - 140-ойлик: - 141-ойлик: - 142-ойлик: - 143-ойлик: - 144-ойлик: - 145-ойлик: - 146-ойлик: - 147-ойлик: - 148-ойлик: - 149-ойлик: - 150-ойлик: - 151-ойлик: - 152-ойлик: - 153-ойлик: - 154-ойлик: - 155-ойлик: - 156-ойлик: - 157-ойлик: - 158-ойлик: - 159-ойлик: - 160-ойлик: - 161-ойлик: - 162-ойлик: - 163-ойлик: - 164-ойлик: - 165-ойлик: - 166-ойлик: - 167-ойлик: - 168-ойлик: - 169-ойлик: - 170-ойлик: - 171-ойлик: - 172-ойлик: - 173-ойлик: - 174-ойлик: - 175-ойлик: - 176-ойлик: - 177-ойлик: - 178-ойлик: - 179-ойлик: - 180-ойлик: - 181-ойлик: - 182-ойлик: - 183-ойлик: - 184-ойлик: - 185-ойлик: - 186-ойлик: - 187-ойлик: - 188-ойлик: - 189-ойлик: - 190-ойлик: - 191-ойлик: - 192-ойлик: - 193-ойлик: - 194-ойлик: - 195-ойлик: - 196-ойлик: - 197-ойлик: - 198-ойлик: - 199-ойлик: - 200-ойлик: - 201-ойлик: - 202-ойлик: - 203-ойлик: - 204-ойлик: - 205-ойлик: - 206-ойлик: - 207-ойлик: - 208-ойлик: - 209-ойлик: - 210-ойлик: - 211-ойлик: - 212-ойлик: - 213-ойлик: - 214-ойлик: - 215-ойлик: - 216-ойлик: - 217-ойлик: - 218-ойлик: - 219-ойлик: - 220-ойлик: - 221-ойлик: - 222-ойлик: - 223-ойлик: - 224-ойлик: - 225-ойлик: - 226-ойлик: - 227-ойлик: - 228-ойлик: - 229-ойлик: - 230-ойлик: - 231-ойлик: - 232-ойлик: - 233-ойлик: - 234-ойлик: - 235-ойлик: - 236-ойлик: - 237-ойлик: - 238-ойлик: - 239-ойлик: - 240-ойлик: - 241-ойлик: - 242-ойлик: - 243-ойлик: - 244-ойлик: - 245-ойлик: - 246-ойлик: - 247-ойлик: - 248-ойлик: - 249-ойлик: - 250-ойлик: - 251-ойлик: - 252-ойлик: - 253-ойлик: - 254-ойлик: - 255-ойлик: - 256-ойлик: - 257-ойлик: - 258-ойлик: - 259-ойлик: - 260-ойлик: - 261-ойлик: - 262-ойлик: - 263-ойлик: - 264-ойлик: - 265-ойлик: - 266-ойлик: - 267-ойлик: - 268-ойлик: - 269-ойлик: - 270-ойлик: - 271-ойлик: - 272-ойлик: - 273-ойлик: - 274-ойлик: - 275-ойлик: - 276-ойлик: - 277-ойлик: - 278-ойлик: - 279-ойлик: - 280-ойлик: - 281-ойлик: - 282-ойлик: - 283-ойлик: - 284-ойлик: - 285-ойлик: - 286-ойлик: - 287-ойлик: - 288-ойлик: - 289-ойлик: - 290-ойлик: - 291-ойлик: - 292-ойлик: - 293-ойлик: - 294-ойлик: - 295-ойлик: - 296-ойлик: - 297-ойлик: - 298-ойлик: - 299-ойлик: - 300-ойлик: - 301-ойлик: - 302-ойлик: - 303-ойлик: - 304-ойлик: - 305-ойлик: - 306-ойлик: - 307-ойлик: - 308-ойлик: - 309-ойлик: - 310-ойлик: - 311-ойлик: - 312-ойлик: - 313-ойлик: - 314-ойлик: - 315-ойлик: - 316-ойлик: - 317-ойлик: - 318-ойлик: - 319-ойлик: - 320-ойлик: - 321-ойлик: - 322-ойлик: - 323-ойлик: - 324-ойлик: - 325-ойлик: - 326-ойлик: - 327-ойлик: - 328-ойлик: - 329-ойлик: - 330-ойлик: - 331-ойлик: - 332-ойлик: - 333-ойлик: - 334-ойлик: - 335-ойлик: - 336-ойлик: - 337-ойлик: - 338-ойлик: - 339-ойлик: - 340-ойлик: - 341-ойлик: - 342-ойлик: - 343-ойлик: - 344-ойлик: - 345-ойлик: - 346-ойлик: - 347-ойлик: - 348-ойлик: - 349-ойлик: - 350-ойлик: - 351-ойлик: - 352-ойлик: - 353-ойлик: - 354-ойлик: - 355-ойлик: - 356-ойлик: - 357-ойлик: - 358-ойлик: - 359-ойлик: - 360-ойлик: - 361-ойлик: - 362-ойлик: - 363-ойлик: - 364-ойлик: - 365-ойлик: - 366-ойлик: - 367-ойлик: - 368-ойлик: - 369-ойлик: - 370-ойлик: - 371-ойлик: - 372-ойлик: - 373-ойлик: - 374-ойлик: - 375-ойлик: - 376-ойлик: - 377-ойлик: - 378-ойлик: - 379-ойлик: - 380-ойлик: - 381-ойлик: - 382-ойлик: - 383-ойлик: - 384-ойлик: - 385-ойлик: - 386-ойлик: - 387-ойлик: - 388-ойлик: - 389-ойлик: - 390-ойлик: - 391-ойлик: - 392-ойлик: - 393-ойлик: - 394-ойлик: - 395-ойлик: - 396-ойлик: - 397-ойлик: - 398-ойлик: - 399-ойлик: - 400-ойлик: - 401-ойлик: - 402-ойлик: - 403-ойлик: - 404-ойлик: - 405-ойлик: - 406-ойлик: - 407-ойлик: - 408-ойлик: - 409-ойлик: - 410-ойлик: - 411-ойлик: - 412-ойлик: - 413-ойлик: - 414-ойлик: - 415-ойлик: - 416-ойлик: - 417-ойлик: - 418-ойлик: - 419-ойлик: - 420-ойлик: - 421-ойлик: - 422-ойлик: - 423-ойлик: - 424-ойлик: - 425-ойлик: - 426-ойлик: - 427-ойлик: - 428-ойлик: - 429-ойлик: - 430-ойлик: - 431-ойлик: - 432-ойлик: - 433-ойлик: - 434-ойлик: - 435-ойлик: - 436-ойлик: - 437-ойлик: - 438-ойлик: - 439-ойлик: - 440-ойлик: - 441-ойлик: - 442-ойлик: - 443-ойлик: - 444-ойлик: - 445-ойлик: - 446-ойлик: - 447-ойлик: - 448-ойлик: - 449-ойлик: - 450-ойлик: - 451-ойлик: - 452-ойлик: - 453-ойлик: - 454-ойлик: - 455-ойлик: - 456-ойлик: - 457-ойлик: - 458-ойлик: - 459-ойлик: - 460-ойлик: - 461-ойлик: - 462-ойлик: - 463-ойлик: - 464-ойлик: - 465-ойлик: - 466-ойлик: - 467-ойлик: - 468-ойлик: - 469-ойлик: - 470-ойлик: - 471-ойлик: - 472-ойлик: - 473-ойлик: - 474-ойлик: - 475-ойлик: - 476-ойлик: - 477-ойлик: - 478-ойлик: - 479-ойлик: - 480-ойлик: - 481-ойлик: - 482-ойлик: - 483-ойлик: - 484-ойлик: - 485-ойлик: - 486-ойлик: - 487-ойлик: - 488-ойлик: - 489-ойлик: - 490-ойлик: - 491-ойлик: - 492-ойлик: - 493-ойлик: - 494-ойлик: - 495-ойлик: - 496-ойлик: - 497-ойлик: - 498-ойлик: - 499-ойлик: - 500-ойлик: - 501-ойлик: - 502-ойлик: - 503-ойлик: - 504-ойлик: - 505-ойлик: - 506-ойлик: - 507-ойлик: - 508-ойлик: - 509-ойлик: - 510-ойлик: - 511-ойлик: - 512-ойлик: - 513-ойлик: - 514-ойлик: - 515-ойлик: - 516-ойлик: - 517-ойлик: - 518-ойлик: - 519-ойлик: - 520-ойлик: - 521-ойлик: - 522-ойлик: - 523-ойлик: - 524-ойлик: - 525-ойлик: - 526-ойлик: - 527-ойлик: - 528-ойлик: - 529-ойлик: - 530-ойлик: - 531-ойлик: - 532-ойлик: - 533-ойлик: - 534-ойлик: - 535-ойлик: - 536-ойлик: - 537-ойлик: - 538-ойлик: - 539-ойлик: - 540-ойлик: - 541-ойлик: - 542-ойлик: - 543-ойлик: - 544-ойлик: - 545-ойлик: - 546-ойлик: - 547-ойлик: - 548-ойлик: - 549-ойлик: - 550-ойлик: - 551-ойлик: - 552-ойлик: - 553-ойлик: - 554-ойлик: - 555-ойлик: - 556-ойлик: - 557-ойлик: - 558-ойлик: - 559-ойлик: - 560-ойлик: - 561-ойлик: - 562-ойлик: - 563-ойлик: - 564-ойлик: - 565-ойлик: - 566-ойлик: - 567-ойлик: - 568-ойлик: - 569-ойлик: - 570-ойлик: - 571-ойлик: - 572-ойлик: - 573-ойлик: - 574-ойлик: - 575-ойлик: - 576-ойлик: - 577-ойлик: - 578-ойлик: - 579-ойлик: - 580-ойлик: - 581-ойлик: - 582-ойлик: - 583-ойлик: - 584-ойлик: - 585-ойлик: - 586-ойлик: - 587-ойлик: - 588-ойлик: - 589-ойлик: - 590-ойлик: - 591-ойлик: - 592-ойлик: - 593-ойлик: - 594-ойлик: - 595-ойлик: - 596-ойлик: - 597-ойлик: - 598-ойлик: - 599-ойлик: - 600-ойлик: - 601-ойлик: - 602-ойлик: - 603-ойлик: - 604-ойлик: - 605-ойлик: - 606-ойлик: - 607-ойлик: - 608-ойлик: - 609-ойлик: - 610-ойлик: - 611-ойлик: - 612-ойлик: - 613-ойлик: - 614-ойлик: - 615-ойлик: - 616-ойлик: - 617-ойлик: - 618-ойлик: - 619-ойлик: - 620-ойлик: - 621-ойлик: - 622-ойлик: - 623-ойлик: - 624-ойлик: - 625-ойлик: - 626-ойлик: - 627-ойлик: - 628-ойлик: - 629-ойлик: - 630-ойлик: - 631-ойлик: - 632-ойлик: - 633-ойлик: - 634-ойлик: - 635-ойлик: - 636-ойлик: - 637-ойлик: - 638-ойлик: - 639-ойлик: - 640-ойлик: - 641-ойлик: - 642-ойлик: - 643-ойлик: - 644-ойлик: - 645-ойлик: - 646-ойлик: - 647-ойлик: - 648-ойлик: - 649-ойлик: - 650-ойлик: - 651-ойлик: - 652-ойлик: - 653-ойлик: - 654-ойлик: - 655-ойлик: - 656-ойлик: - 657-ойлик: - 658-ойлик: - 659-ойлик: - 660-ойлик: - 661-ойлик: - 662-ойлик: - 663-ойлик: - 664-ойлик: - 665-ойлик: - 666-ойлик: - 667-ойлик: - 668-ойлик: - 669-ойлик: - 670-ойлик: - 671-ойлик: - 672-ойлик: - 673-ойлик: - 674-ойлик: - 675-ойлик: - 676-ойлик: - 677-ойлик: - 678-ойлик: - 679-ойлик: - 680-ойлик: - 681-ойлик: - 682-ойлик: - 683-ойлик: - 684-ойлик: - 685-ойлик: - 686-ойлик: - 687-ойлик: - 688-ойлик: - 689-ойлик: - 690-ойлик: - 691-ойлик: - 692-ойлик: - 693-ойлик: - 694-ойлик: - 695-ойлик: - 696-ойлик: - 697-ойлик: - 698-ойлик: - 699-ойлик: - 700-ойлик: - 701-ойлик: - 702-ойлик: - 703-ойлик: - 704-ойлик: - 705-ойлик: - 706-ойлик: - 707-ойлик: - 708-ойлик: - 709-ойлик: - 710-ойлик: - 711-ойлик: - 712-ойлик: - 713-ойлик: - 714-ойлик: - 715-ойлик: - 716-ойлик: - 717-ойлик: - 718-ойлик: - 719-ойлик: - 720-ойлик: - 721-ойлик: - 722-ойлик: - 723-ойлик: - 724-ойлик: - 725-ойлик: - 726-ойлик: - 727-ойлик: - 728-ойлик: - 729-ойлик: - 730-ойлик: - 731-ойлик: - 732-ойлик: - 733-ойлик: - 734-ойлик: - 735-ойлик: - 736-ойлик: - 737-ойлик: - 738-ойлик: - 739-ойлик: - 740-ойлик: - 741-ойлик: - 742-ойлик: - 743-ойлик: - 744-ойлик: - 745-ойлик: - 746-ойлик: - 747-ойлик: - 748-ойлик: - 749-ойлик: - 750-ойлик: - 751-ойлик: - 752-ойлик: - 753-ойлик: - 754-ойлик: - 755-ойлик: - 756-ойлик: - 757-ойлик: - 758-ойлик: - 759-ойлик: - 760-ойлик: - 761-ойлик: - 762-ойлик: - 763-ойлик: - 764-ойлик: - 765-ойлик: - 766-ойлик: - 767-ойлик: - 768-ойлик: - 769-ойлик: - 770-ойлик: - 771-ойлик: - 772-ойлик: - 773-ойлик: - 774-ойлик: - 775-ойлик: - 776-ойлик: - 777-ойлик: - 778-ойлик: - 779-ойлик: - 780-ойлик: - 781-ойлик: - 782-ойлик: - 783-ойлик: - 784-ойлик: - 785-ойлик: - 786-ойлик: - 787-ойлик: - 788-ойлик: - 789-ойлик: - 790-ойлик: - 791-ойлик: - 792-ойлик: - 793-ойлик: - 794-ойлик: - 795-ойлик: - 796-ойлик: - 797-ойлик: - 798-ойлик: - 799-ойлик: - 800-ойлик: - 801-ойлик: - 802-ойлик: - 803-ойлик: - 804-ойлик: - 805-ойлик: - 806-ойлик: - 807-ойлик: - 808-ойлик: - 809-ойлик: - 810-ойлик: - 811-ойлик: - 812-ойлик: - 813-ойлик: - 814-ойлик: - 815-ойлик: - 816-ойлик: - 817-ойлик: - 818-ойлик: - 819-ойлик: - 820-ойлик: - 821-ойлик: - 822-ойлик: - 823-ойлик: - 824-ойлик: - 825-ойлик: - 826-ойлик: - 827-ойлик: - 828-ойлик: - 829-ойлик: - 830-ойлик: - 831-ойлик: - 832-ойлик: - 833-ойлик: - 834-ойлик: - 835-ойлик: - 836-ойлик: - 837-ойлик: - 838-ойлик: - 839-ойлик: - 840-ойлик: - 841-ойлик: - 842-ойлик: - 843-ойлик: - 844-ойлик: - 845-ойлик: - 846-ойлик: - 847-ойлик: - 848-ойлик: - 849-ойлик: - 850-ойлик: - 851-ойлик: - 852-ойлик: - 853-ойлик: - 854-ойлик: - 855-ойлик: - 856-ойлик: - 857-ойлик: - 858-ойлик: - 859-ойлик: - 860-ойлик: - 861-ойлик: - 862-ойлик: - 863-ойлик: - 864-ойлик: - 865-ойлик: - 866-ойлик: - 867-ойлик: - 868-ойлик: - 869-ойлик: - 870-ойлик: - 871-ойлик: - 872-ойлик: - 873-ойлик: - 874-ойлик: - 875-ойлик: - 876-ойлик: - 877-ойлик: - 878-ойлик: - 879-ойлик: - 880-ойлик: - 881-ойлик: - 882-ойлик: - 883-ойлик: - 884-ойлик: - 885-ойлик: - 886-ойлик: - 887-ойлик: - 888-ойлик: - 889-ойлик: - 890-ойлик: - 891-ойлик: - 892-ойлик: - 893-ойлик: - 894-ойлик: - 895-ойлик: - 896-ойлик: - 897-ойлик: - 898-ойлик: - 899-ойлик: - 900-ойлик: - 901-ойлик: - 902-ойлик: - 903-ойлик: - 904-ойлик: - 905-ойлик: - 906-ойлик: - 907-ойлик: - 908-ойлик: - 909-ойлик: - 910-ойлик: - 911-ойлик: - 912-ойлик: - 913-ойлик: - 914-ойлик: - 915-ойлик: - 916-ойлик: - 917-ойлик: - 918-ойлик: - 919-ойлик: - 920-ойлик: - 921-ойлик: - 922-ойлик: - 923-ойлик: - 924-ойлик: - 925-ойлик: - 926-ойлик: - 927-ойлик: - 928-ойлик: - 929-ойлик: - 930-ойлик: - 931-ойлик: - 932-ойлик: - 933-ойлик: - 934-ойлик: - 935-ойлик: - 936-ойлик: - 937-ойлик: - 938-ойлик: - 939-ойлик: - 940-ойлик: - 941-ойлик: - 942-ойлик: - 943-ойлик: - 944-ойлик: - 945-ойлик: - 946-ойлик: - 947-ойлик: - 948-ойлик: - 949-ойлик: - 950-ойлик: - 951-ойлик: - 952-ойлик: - 953-ойлик: - 954-ойлик: - 955-ойлик: - 956-ойлик: - 957-ойлик: - 958-ойлик: - 959-ойлик: - 960-ойлик: - 961-ойлик: - 962-ойлик: - 963-ойлик: - 964-ойлик: - 965-ойлик: - 966-ойлик: - 967-ойлик: - 968-ойлик: - 969-ойлик: - 970-ойлик: - 971-ойлик: - 972-ойлик: - 973-ойлик: - 974-ойлик: - 975-ойлик: - 976-ойлик: - 977-ойлик: - 978-ойлик: - 979-ойлик: - 980-ойлик: - 981-ойлик: - 982-ойлик: - 983-ойлик: - 984-ойлик: - 985-ойлик: - 986-ойлик: - 987-ойлик: - 988-ойлик: - 989-ойлик: - 990-ойлик: - 991-ойлик: - 992-ойлик: - 993-ойлик: - 994-ойлик: - 995-ойлик: - 996-ойлик: - 997-ойлик: - 998-ойлик: - 999-ойлик: - 1000-ойлик: - 1001-ойлик: - 1002-ойлик: - 1003-ойлик: - 1004-ойлик: - 1005-ойлик: - 1006-ойлик: - 1007-ойлик: - 1008-ойлик: - 1009-ойлик: - 1010-ойлик: - 1011-ойлик: - 1012-ойлик: - 1013-ойлик: - 1014-ойлик: - 1015-ойлик: - 1016-ойлик: - 1017-ойлик: - 1018-ойлик: - 1019-ойлик: - 1020-ойлик: - 1021-ойлик: - 1022-ойлик: - 1023-ойлик: - 1024-ойлик: - 1025-ойлик: - 1026-ойлик: - 1027-ойлик: - 1028-ойлик: - 1029-ойлик: - 1030-ойлик: - 1031-ойлик: - 1032-ойлик: - 1033-ойлик: - 1034-ойлик: - 1035-ойлик: - 1036-ойлик: - 1037-ойлик: - 1038-ойлик: - 1039-ойлик: - 1040-ойлик: - 1041-ойлик: - 1042-ойлик: - 1043-ойлик: - 1044-ойлик: - 1045-ойлик: - 1046-ойлик: - 1047-ойлик: - 1048-ойлик: - 1049-ойлик: - 1050-ойлик: - 1051-ойлик: - 1052-ойлик: - 1053-ойлик: - 1054-ойлик: - 1055-ойлик: - 1056-ойлик: - 1057-ойлик: - 1058-ойлик: - 1059-ойлик: - 1060-ойлик: - 1061-ойлик: - 1062-ойлик: - 1063-ойлик: - 1064-ойлик: - 1065-ойлик: - 1066-ойлик: - 1067-ойлик: - 1068-ойлик: - 1069-ойлик: - 1070-ойлик: - 1071-ойлик: - 1

Бундан 2 йилча аввал менинг қўлимга "Оила ва жамият" рўзномаси тушиб қолди. Уни ўқиб чиққанимдан сўнг, ҳар бир сонини олиб ўқийдиган ва асраб қўядиган бўлдим. Бу рўзнома менга қадрдон бўлиб қолди. "Оила ва жамият" катта сабоқ мактаби экан. Баъзан ўйлаб қоламан. Шу рўзнома менга аввалроқ учраганида, балки ҳозирги ҳаётим бошқача тус олган бўлармиди. Бунинг сабабини қуйидаги дил изҳоримдан билиб оласиз.

Менинг ёшим 29 да. Ота-онамнинг уч ўғилдан кейинги ёлғиз қизиман. Касалхонада ҳамшира бўлиб ишлайман. Мен бундан 8 йил муқаддам ўз розилигим билан турмуш қурган эдим. Худо бизга қиз фарзанд ато этди. Биз, турмуш ўртоғим иккимиз жуда бахтли эдик. Қайнонам ҳам мени яхши кўрар, мен билан фахрланар эдилар. Чунки мени ўзлари топиб, келин қилгандилар. Лекин йиллар ўтиб, қайнонам тез-тез жанжал кўтарадиган бўлиб қолдилар. Бу жанжаллардан биз, яъни уй аъзолари безиб қолган эдик. Айниқса, мenden катта овсинимга кун йўқ эди. Улар қайнона уйда 2 йилча яшаб, сўнг алоҳида уй олиб чиқиб кетишди.

Қайнотам жуда юввош ва бағри кенг инсон. Улар тинмай меҳнат қилсаларда, аммо қайнонам ҳурмат қилмас эдилар. Ҳеч ким қайнонамнинг кўнглини оломас эди. Қайнонам қилган ишимдан айб қидириб, мени ёмон сўзлар билан ҳақорат қилаверсалар чидаб тура олмасдим. Орамиздаги низо ҳам асосан шундан келиб чиқар эди. Улар баъзан билмай туриб, тухмат ҳам қилар эдилар. Қайнонам биз келинларга ўз зулмларини ўтказишдан чарчамас эдилар. Мен оиламни сақлаб қолиш учун барига сабр қилардим. Аслини олганда, турмуш ўртоғим ҳам мактагудек эмас. Топиш-тутиши ҳам бир рўзгорни тебратишга қодир эмас. Лекин: "Эрни эр қиладиган ҳам, каро эр қиладиган ҳам хотин", дейишди-ку. Мен ҳам қўлимдан келгунча рўзгор тебратишга ёрдам берар эдим. Баъзан бозорга ҳам чиқар эдим. Кейинчалик биз қайнимни уйлантирдик. Шунда мен эримдан: "То ўз уйимизни қуриб битирганимизча, ижарада яшаб турилай", - деб қўп илтимос қилдим. Лекин у қилишни кўндирма олмадим. Бизда ер хошимиз бор эди, лекин уй

қуриш учун ортиқча маблағ йўқ эди. Эрим мenden сабр қилишни талаб қиларди. Мен эса бу уйда кўп тура олмаслигимни айттар эдим. Бир-икки марта аразлаб кетган вақтларим ҳам бўлди. Лекин эрим мени ҳар гал қайтишга кўндирардилар. Эрим ажралишни истамас, лекин мен туфайли онаси билан уришишга ҳам гурури йўл қўймасди. Эрим онасини жуда ҳурмат қиларди, чиз-

ни ўқиб, сабр қилиш керак эди, дейишингиз турган гап. Лекин мени тушунинг азиз юртдошлар, мен барча сабабларни тўлиқ ёрита олмаيمان. Менинг ўрнимдаги ҳар қандай аёлнинг ҳам бардоши тугаган бўларди. Чунки эрим ҳам мени каттиқ хафа қилган вақтлари бўлган.

Мен қайнонамни баъзан тушуна олмасдим. Улар баъзан кетишимни хо-

бўлсам, мени қайтариш ниятлари борлигини айтдилар. Мен уларга дархол рози бўлмаслигимни айтдим. Чунки эримнинг иккинчи хотини хомиладор эканлигини билардим. Қайнонам энди у келинни ҳайдаб юбормоқчи эдилар. Бу ёқда эрим менга кўнгирак қилиб, ҳамон севишини, унута олмаётганлигини, бошқача турмушга чиққанимни истамаслигини таъкидлайди. Мени учрашишга ундайди, лекин мен бунни истасам-да, розилик бермаيمان. Ҳозир ўғил фарзанд қуришди. Эрим эса ҳамон мени тинч қўймайди. Мен эса энди кеч эканлигини айтиб, янги оиласи билан бахтли бўлишни тилай-

ман. Эрим ўғлидан ажралишни ҳам, бу ёқда мен ва қизимиздан ажралишни ҳам хоҳламайди. Биз эрим билан ҳануз қонуний никоҳдамыз. Эрим ажралишни ҳалигача пайсалга солиб юрибдилар.

Мен уларга ортиқча кўнгирак қилмасликларини, тезроқ никоҳни қонуний равишда бекор қилишимиз кераклигини айтман. Онам менга барибир турмуш қуришим зарурлигини таъкидлайдилар. Мен ҳам ёлғиз яшашни, қизимни отасиз ўсишини, шунингдек гап-сўзга қолишни истайман. Ахир эрдан қайтган аёл, гарчи тўғри юрса ҳам, баъзи одамлар унга шубҳа билан қарайдилар. Менинг ўз оиламни қайтадан тиклаш имконияти бор, деб ўйлайман. Лекин эрим у хотини билан ажрашса, унинг ўғли тирик етим бўлади-ку! Биламан, эрим ўғлидан хабар олиб туради. Аммо, мен унинг етим ўсаётганлигини билиб, виждон азобига яшайман-ку! Чунки оилам тикланса, бошқа оила барбод бўлади-ку. У қиз (эримнинг иккинчи хотини) эримга ишониб, умид билан турмуш қурган-ку. Мен энди ҳаётимни бошқадан бошлаганим маъқул, деб ўйлайман. Менга келган совчилар ҳам бўлди. Лекин бошқа инсон билан турмуш қуришимни тасаввур ҳам қилолмайман. Қизимнинг ҳам ўз отасидан айрилишини хоҳламайман. Шу тобда қандай қарорга қилишни билмай қиналаётган. Азиз юртдошларим, менга маслаҳат бериб, қай йўлни танласам тўғри бўлади? Ўз барбод бўлган оиламни тиклаш учун қуришайми ёки тақдирга таш бериб, янги ҳаёт қуришга ҳаракат қилайми? Мenden ўз фикр-мулоҳазаларингизни аямасизлар, деган умиддаман.

ДИЛФУЗА

Тошкент шаҳри

ган чизигидан чиқмас эди. Лекин жанжал устида қайнонам уйдан ҳайдаганида, эрим мени қўйиб юбормас эди. Охир-оқибат қуда-андалар орасига ҳам совуқчилик тушди.

Қайнонам ҳамма қудалари билан бир жанжаллашиб, бир ярашиб юрар эдилар. Бошқа овсинларим ҳам менинг ҳолимга тушишган, лекин ўзгаларнинг аралашуви билан оилалари сақланиб қолган. Мени ҳам эримнинг кўни-кўшни, қариндош-уруғлари кетишимга йўл қўйишмас эди. Биламан, бу гаплар-

мен аҳмоқ кечкурун ўша жойга бордим. Ўша қиз бошқа бир дугонаси билан келди. Мен: "Сизнинг нима гапингиз бор эди?" - деб сўраган эдим, ёнидаги қиз тўсатдан дўқ-пўписа билан тергов қила бошлади. Шу пайт орқадан бир бола келди-да: "Оғайни, юр, гаплашиб олайлик", - деди. Биз озгина тортишдик.

роқ чалиниши биланок ўша қизнинг олдида бориб жahl билан: "Сен гирт аҳмоқ қиз экансан", - деб уришиб бердим. У қиз йиғлаб юборди ва ёнидаги қиз, яъни дугонаси менга қараб: "Бағритош экансан", - деди. Тўғриси айтсам, бу гапдан кейин мен жинни бўлиб қолай дедим. Эртаси куни кутубхона-

Менинг ёшим 19 да, олийгоҳда ўқийман. Сизларга хат ёзишмдан мақсад, айбисиз айбдор бўлиб қолдим. 3-курс синовларида бир қизда бошқа ғуруҳдаги бир қиз иктисод фанидан ёзган дафтаримни 2 кунга сўради. Мен дафтаримни бериб юбордим. Лекин имтихонлар авжи кизиган пайтлтигиданми, дафтарим менга ўз вақтида қайтиб келмади. Биз иктисод фанидан имтихон топириб бўлганимиз боис, «майли, дафтарим қўлмақ бўлиб кимларгадир асқотаетгандир-да», дея хотиржам юрардим.

Нихоят, орадан 12 кун ўтгач, дафтаримни ўша қиздан эмас, бошқа бир қиздан олдим. Ичидан шезъ ёзилган қороз чиқди. Мен бунга эътибор бермадим. Лекин дафтаримнинг охириг бетиға манзилгоҳ, телефон рақами ва "Сизни севиб қолувчи Севара", деб ёзилган экан. Бунини мен курсдошларимдан сир тутдим. Яқин дўстимга кўрсатган эдим: "Телефон қил унга, акс ҳолда иккаланг ҳам тутаб кетманлар", - деб қулди. Менинг жаҳлим чиқди-да, уйга келганимдан кейин телефон қилдим. Ғушакни бир қиз кўтарди. Мен: "Ассалому алайкум, Севара борми", - деб сўрадим, у "мен бўламан", деди.

Мен ундан қаерда ўқишини сўраган эдим, у "12-ҳаммомда" деган жавобни берди. Бундай гапларни мен ҳазм қила олмадим. Чунки мен репетиторлик ҳам қилар ва болалар билан фақат ёқимли оҳангда гаплашишга

бўлган воқеани яқин ўртоғим О.га айтган эдим: "Нима қилиб ўтирибсан, юр кетдик", - деди-ю, домладан иккимиз учун жавоб олди.

Белгиланган жойга келиб кута бошладик. Дугонаси билан келди. Икки қизнинг бири ўша телефонда гаплашган қизлиги аниқ эди. Чунки белгиланган жойда улар, мен ва ўртоғим турардик. Мен секин улар томон юрган эдим, биттаси мен томон юриб келди-да тўсатдан: "Қалайсиз", - деди. Мен ҳам: "Қалайсиз", - дедим, иккаламыз ҳам жим бўлиб қолдик. Мен дафтаримнинг охириг варағига ёзилган ёзувни сўраш учун оғиз жуфтламоқчи эдим, у: "Ҳозир чарчаб турган эдим, кечкурун саот 9 да учрашас бўладими?" - деб сўради. Мен: "Нима учун кечкурун саот 9 да?", - деб сўраганим, у маъноли оҳангда: "Нима, вақтингиз йўқми", - деди. Аслида чиндан ҳам вақтим йўқ эди. Лекин

Яна 25 ёшлар чамасидаги бир йигит келди-да: "Юр, юрагин борми?" - деб калака қилди. Алам қилганиданми, ғурурим йўл қўймаганиданми: "Айтаган қизларингга бораман", - дедим. Нихоят сузоқ тортишувлардан сўнг мени уларгадўғай бўлиб ўзимизнинг уйимизга олиб келишди. Дадамга мени худди ёш бола-лардек айблашди ва огоҳлантириб қўйишди. Менинг айбим нима эмиш, бир йилдан бери уларнинг телефони билан уйнаб холи-жонларига қўймаган эмишман. Лекин дадам бу тухмат гапга ишонмади. Чунки мен юқориде ёзганимдай дарсдан бўш пайтларимда репетиторлик билан машғул эдим. Бекорчи вақтим йўқ эканини дадам яхши билардилар. Эртасига дарсга бордим. Биринчи парада 3 та ғуруҳни қўйиб дарс ўтилаётган пайтда менинг дафтаримни олган қизга қўзим тушиб қолди ва танаффус бўлишини кутдим. Қўнғи-

да дарс қилаётган эдим, мен уришиб берган қиз ёнимга келиб: "Ўтирсам майлими?" - деб сўради. "Ҳа, яна нима демокчисиз?" - деб бақириб юборман. У қиз бир жилмайиб қўйди-да, ёнимга ўтирди. Менга қараб: "Кечирасиз, исмингиз нима?" - деб сўради. Мен: "Дафтарим устида ёзилган эди", - деб жавоб бердим. Кейин у қиз менга қараб: "Мени нима учун уришдингиз? Сизни севганим учунми?" - деди-ю, беихтиёр кўзидан ёш чиқиб кетди. Унинг мени шунчал севишини кўриб, севги нималигини энди тушунганим. Мен ундан, яъни Н.дан кечирим сўрадим ва бор гапни гапириб бердим.

Н. мenden Севаранинг телефон рақамини ёқиманзилгоҳини беришимни сўради ва бошлаб адабини бермоқчилигини айтди. Лекин мен "кераги йўқ", - дедим ва Н. билан ўртамаздаги муносабатлар ҳақиқий севгига

айланди.

Ҳозир мен 4-курсда ўқийман, Н. менинг ҳам курсдошим, ҳам севгилимдир. Севарадан алаимизни олмоқчи бўлдик, лекин унинг ҳам айби йўқдир, деган ўйлар билан ниятимиздан қайтдик. Кечиримди бўлиш фақат инсонга хос фазилатдир.

Агар кечиримли ёқиманзилгоҳи бўлмаганида Севаранинг уйдагилари келиб отамага мени ёмонотлиқ қилишайтганида дафтардаги ёзувни ва дафтар ичидан чиққан севги ҳақидаги шеърни олиб чиқиб кўрсатиб Севарага айбни тўнкаган бўлардим. Лекин майда гап бўлишини истамдим. Мен ўшанда яхши ният билан учрашувга боргандим. Лекин Севара бунини тушунмади. Ҳаётда ҳақиқий инсон бўлиб яшаш энг катта бахтдир. Халқимиз бекорга: "Олим бўлиш осон, лекин одам бўлиш қийин", деб айтмаган. Шу ўринда Севарага бери гапим бор эди:

Севара! Агар сизнинг ўрнингизда бўлганимда, балки мен ҳам шу йўлни тутар эдим. Сабаби, ортиқча телефон жиринглаши кимнинг ҳам асабига тегайди. Лекин сиз мени бекорга айблагингиз. Сизга телефон қилган қаҳрамон ўринга тушиб қолишимга менинг соддалигим сабаб бўлса керак.

Дафтаримдаги ёзувлар сирлигича қолди. Н. у ёзувни йиртиб ташлади. Азиз муштарийлар, бунга сиз нима дейсиз?

ШЕРЗОД

Тошкент шаҳри, Юнусобод тумани

Рассом — Набижон ХОЛМУРОДОВ.
Навбатчи - М. СОДИКОВ.